

Ipsos

Kennis Verplichtingen en Pakkans Negen wetten onder de loep

Voor: Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Door: Gaby Vullings
Associate Research Director

Datum: 21 februari 2013

Project: 12071130

Copyright:

© Ipsos BV. Alle rechten voorbehouden.

De concepten en ideeën die u in dit document worden aangeboden zijn intellectueel eigendom van Ipsos. Deze zijn strikt vertrouwelijk van aard en worden u aangeboden met dien verstande dat zij door u strikt vertrouwelijk behandeld dienen te worden en dat van de hiervoor genoemde concepten en ideeën geen gebruik zal worden gemaakt. Bij het aanleveren van dit document aanvaardt of veronderstelt Ipsos geen verantwoordelijkheid voor enig ander doeleinde of tegenover enig andere persoon aan wie dit rapport wordt getoond of die het eventueel in handen krijgt, behalve in het geval waar dit uitdrukkelijk is overeengekomen door middel van onze voorafgaande schriftelijke toestemming.

Voorwoord

Als het gaat om de kennis die uitkeringsgerechtigden hebben over hun verplichtingen – en hoe zij de pakkans inschatten bij overtreding, heeft het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid de afgelopen jaren uit verschillende informatiebronnen geput. Dit betrof met name de onderzoeken die UWV en SVB tot voor kort in eigen beheer lieten uitvoeren.

Het ministerie had behoefte aan meer eenduidigheid in de meetmethode, zodat de verschillende wetten beter vergeleken kunnen worden. Eenduidigheid was het belangrijkste uitgangspunt van dit onderzoek, waarvan u in dit rapport de resultaten kunt lezen. Voor het eerst worden, als het gaat om verplichtingen en pakkans, de verschillende wetten naast elkaar gezet. Ook de WWB is onderdeel van dit onderzoek.

Voor de uitvoering van dit onderzoek hebben Ipsos en Regioplan haar krachten gebundeld. Wij hebben het onderzoek met veel plezier voor u uitgevoerd en willen het ministerie, UWV en SVB van harte bedanken voor de plezierige samenwerking.

Amsterdam, 21 februari 2013

Gaby Vullings
Associate Research Director
Ipsos

+31 (0)20 60 70 785
gaby.vullings@ipsos.com

Thomas Vonk
Client Service Director
Ipsos

+31 (0)20 60 70 874
thomas.vonk@ipsos.com

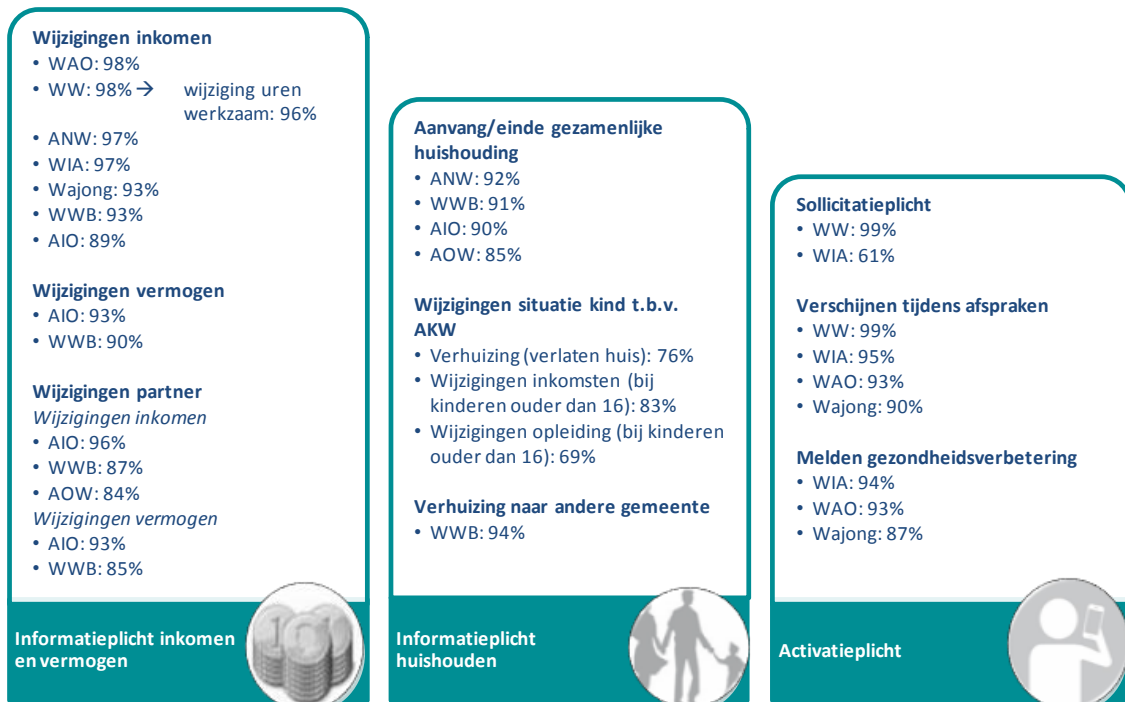
Inhoud

Samenvatting	4
Doelstelling en onderzoeksopzet	7
Kennis Verplichtingen	12
Pakkans	30
Bijlage 1: Houding en situatie	43
Bijlage 2: Responsverantwoording	52
Bijlage 3: Overzicht uitgevraagde verplichtingen	54
Bijgevoegd in een afzonderlijk document:	
Bijlage 4: Vragenlijst WWB	
Bijlage 5: Tabellen	

1. Samenvatting

Over het algemeen zijn uitkeringsgerechtigden goed bekend met hun verplichtingen. Percentages van ruim 90 procent bekendheid zijn geen uitzondering. Uitzondering hierop betreft de AKW, niet alle ouders zijn zich bewust dat wijzigingen in woonsituatie, inkomsten en opleiding van het kind doorgegeven dienen te worden. En bij de WIA is de sollicitatieplicht nog geen algemeen bekend gegeven.

Figuur: Kennis van de verplichtingen (% dat zegt hiermee bekend te zijn)

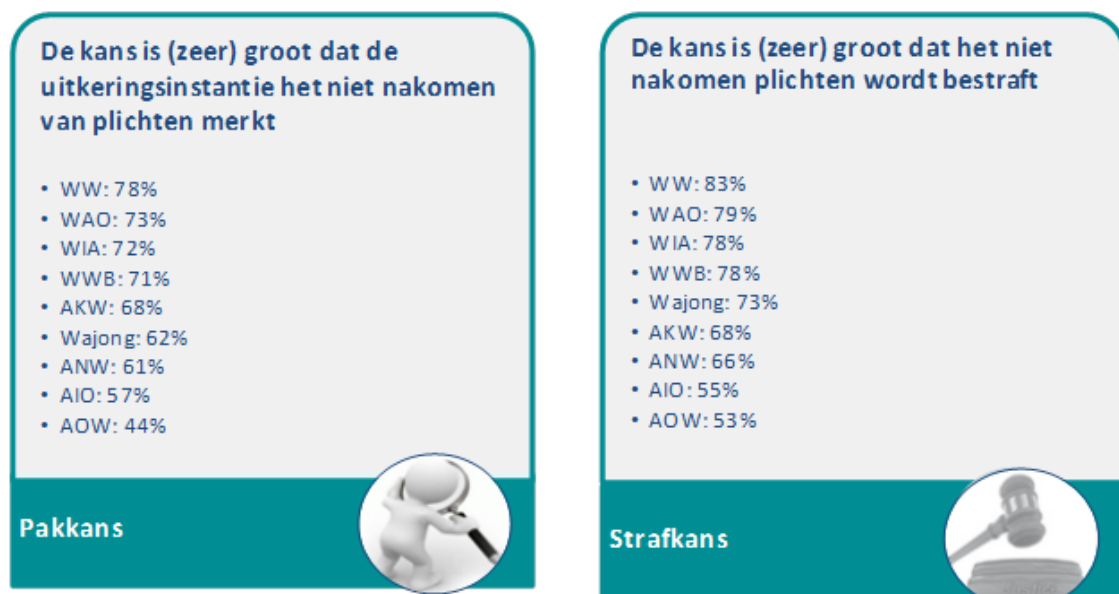

De perceptie met betrekking tot de pakkans verschilt nogal per wet. WW-gerechtigden zijn zich het meest bewust dat overtredingen opgemerkt kunnen worden door de uitkeringsinstantie. Ook denken zij het meest van alle wetten dat overtredingen ook daadwerkelijk bestraft worden.

Net als de WW staan ook de andere werknemersverzekeringen en de bijstand hoog in het rijtje. Het is niet opvallend dat juist de wetten met de meeste activatieplichten bovenaan staan. Deze uitkeringsgerechtigden zijn zich wellicht wat meer bewust van de controles die plaats vinden. Zij dienen immers gedurende het traject te blijven

‘bewijzen’ dat zij recht hebben op een uitkering. Dit in tegenstelling tot de meer algemene volksverzekeringen¹.

Figuur: Pakkans en straffkans algemeen

Van de volksverzekeringen schatten vooral de AOW-gerechtigden de pak- en straffkans laag in. Nog niet de helft denkt dat de kans groot is dat overtredingen opgemerkt worden. Opvallend is dit overigens niet. De meeste AOW-gerechtigden hebben slechts één plicht: doorgeven wanneer ze gaan samenwonen of uit elkaar gaan. Daarbij komt dat voor de grootste groep AOW-gerechtigden, de gehuwden, de controlebeleving anders is. Voor hen geldt dat wanneer zij hun plicht niet nakomen (dus niet melden dat het gezamenlijke huishouden is beëindigd), zij daarmee vooral zichzelf hebben. Het bedrag dat alleenstaanden ontvangen is immers hoger dan het bedrag dat gehuwden ontvangen.

Een kleine groep AOW-gerechtigden ontvangt daarnaast een inkomensafhankelijke toeslag. Zij hebben wel een meldingsplicht als het gaat om wijzigingen in het inkomen

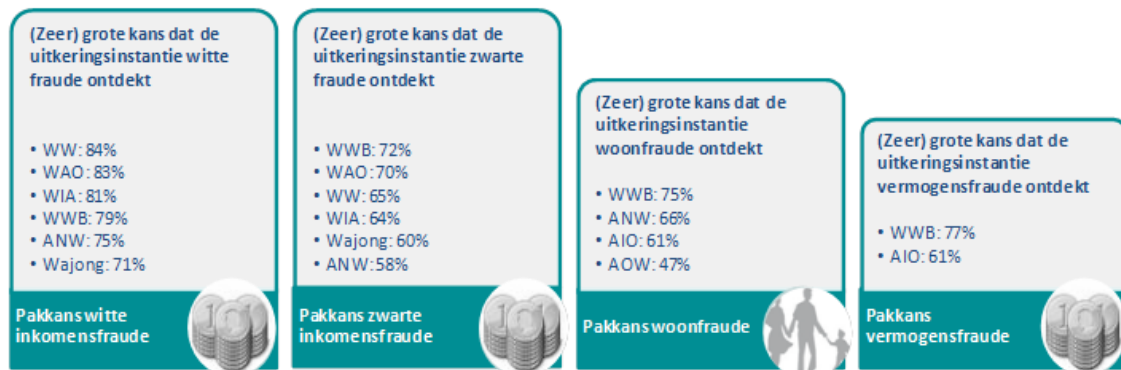
¹ Daarnaast is er sprake van een methode-effect. De SVB-wetten zijn telefonisch uitgevraagd, de UWV-wetten en WWB schriftelijk. Over het algemeen wordt de pak- en straffkans bij telefonisch onderzoek lager ingeschat bij schriftelijk onderzoek. Uit de validatiestudie die tegelijkertijd met deze studie is uitgevoerd, blijkt dat de AOW ook bij schriftelijk onderzoek fors achter blijft op de andere wetten. Maar bij de AKW en de AIO is het verschil met de UWV-wetten nog maar klein. De ANW onderscheidt zich in het schriftelijk onderzoek niet van de UWV-wetten.

(van hun partner). Dit verklaart wellicht ook dat zij een andere perceptie hebben als het gaat om de pakkans: vaker dan de AOW-gerechtigden zonder toeslag denken zij dat de kans groot is dat overtredingen opgemerkt worden.

Wanneer we de pakkans wat gedetailleerder bekijken per type overtreding, zien we, niet verrassend, dat mensen de pakkans bij witte fraude hoger inschatten dan bij zwarte fraude. Onder witte fraude verstaan we wanneer inkomsten wel bij de Belastingdienst worden opgegeven, maar niet bij de uitkeringsinstantie. Zwarte fraude betreft zwart werken: men geeft de inkomsten noch aan de Belastingdienst noch aan de uitkeringsinstantie door.

Een ruime meerderheid schat de kans (zeer) groot dat witte fraude opgemerkt wordt. Overigens is ook een meerderheid ervan overtuigd dat zwart werken opgemerkt wordt.

Figuur: Pakkans per type overtreding

Net als hiervoor, zien we dat de wetten waarvoor de meeste activatieplichten gelden, bovenaan het lijstje staan. En dat AOW-gerechtigden wederom een bijzondere plek innemen. Nog niet de helft schat de kans dat woonfraude opgemerkt wordt groot in. Dit in tegenstelling tot de WWB-gerechtigden, waar liefst driekwart de pakkans bij woonfraude hoog in schat. Onder woonfraude verstaan we: het niet melden wanneer een gezamenlijke huishouding gestart of beëindigd wordt.

2. Doelstelling en onderzoeksopzet

2.1 Achtergrond: het monitoren van preventie

De handavingsketen kan uitgesplitst worden in de hoofdaspecten preventie, opsporing en afdoening. Resultaten van opsporing en afdoening worden bijgehouden middels gegevens uit de registraties van de uitvoeringsorganisaties. De resultaten van preventie laten zich veel moeilijker monitoren, aangezien het hierbij gaat om het voorkomen van regelovertreding.

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid wil preventie monitoren door enerzijds bij te houden hoe goed uitkeringsgerechtigden op de hoogte zijn van hun plichten en anderzijds door de gepercipieerde pakkans te onderzoeken. De gedachte hierachter is dat zowel een grotere kennis van verplichtingen als een hogere inschatting van de pakkans zal leiden tot een vermindering van het aantal overtredingen.

Onder uitkeringsgerechtigden van UWV en SVB worden al enige jaren, onafhankelijk van elkaar, kennis van rechten en plichten en de gepercipieerde pakkans in kaart gebracht. Binnen het gemeentelijke domein, de Wet Werk en Bijstand (WWB) is hier nog geen kennis over.

Het ministerie streeft ernaar om meer eenduidigheid tussen de verschillende regelingen aan te gaan brengen in de set van kengetallen op dit terrein en in de wijze van het berekenen.

2.2 Doelstelling: inzicht in de belangrijkste kengetallen

Het doel van het onderzoek was om inzicht te geven op de volgende hoofdvragen:

1. In hoeverre zijn de uitkeringsgerechtigden op de hoogte van de belangrijkste verplichtingen van de wet?
2. Hoe hoog acht de uitkeringsgerechtigde de kans dat men bij overtreding van deze verplichtingen wordt gepakt?

Op basis van het onderzoek kunnen betrouwbare uitspraken worden gedaan op het niveau van negen individuele regelingen: WW, WAO, WIA, Wajong, AOW, ANW, AKW, AIO en WWB. Deze regelingen zijn geselecteerd in samenspraak met de uitvoeringsinstanties en het ministerie.

2.3 Vragenlijst

De volgende onderwerpen zijn aan de orde gekomen:

- Kennis van plichten
- Hoe geïnformeerd / houding t.a.v. vinden informatie
- Pakkans
- Boete bij overtreding
- Houding t.a.v. overtredingen
- Achtergrondkenmerken

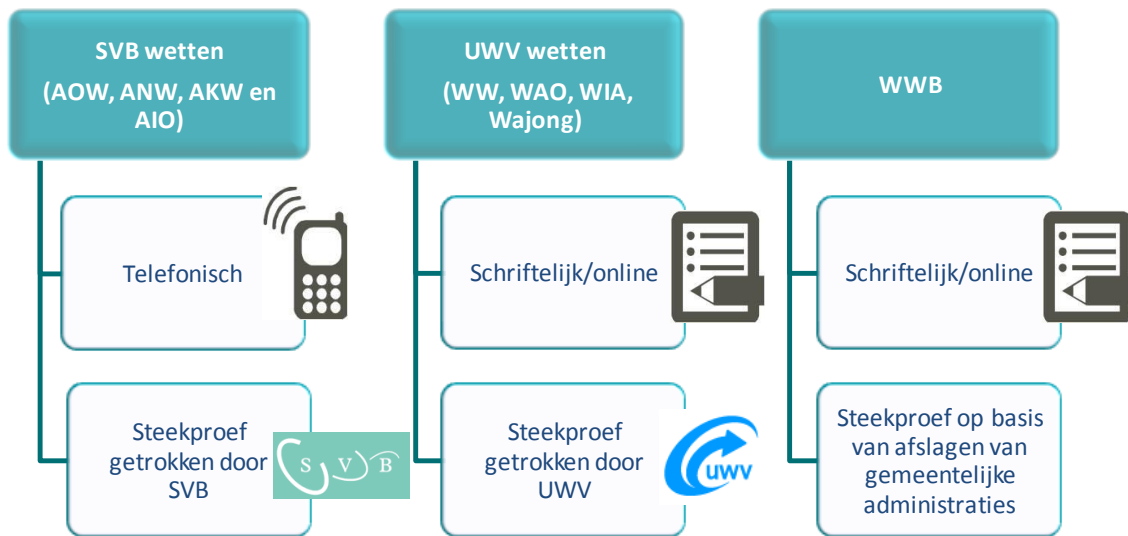
De vragenlijst verschilt op punten per wet, onder meer als het gaat over de plichten. Immers, iedere wet kent zijn eigen verplichtingen. In bijlage 3 ziet u per wet welke verplichtingen zijn uitgevraagd. Bijgevoegd bij dit rapport is de vragenlijst van de WWB (bijlage 4).

2.4 Methode: verschilt per wet

De doelgroep van het onderzoek zijn mensen die op grond van de negen individuele regelingen recht hebben op een uitkering of toelage. De steekproef is getrokken door UWV (voor de WW, WAO, WIA, Wajong) en de SVB (voor de AOW, ANW, AKW en AIO). Bij de WIA is alleen de zogenaamde WGA populatie geselecteerd (de IVA is buiten beschouwing gelaten). De WWB steekproef is getrokken op basis van afslagen van gemeentelijke administraties.

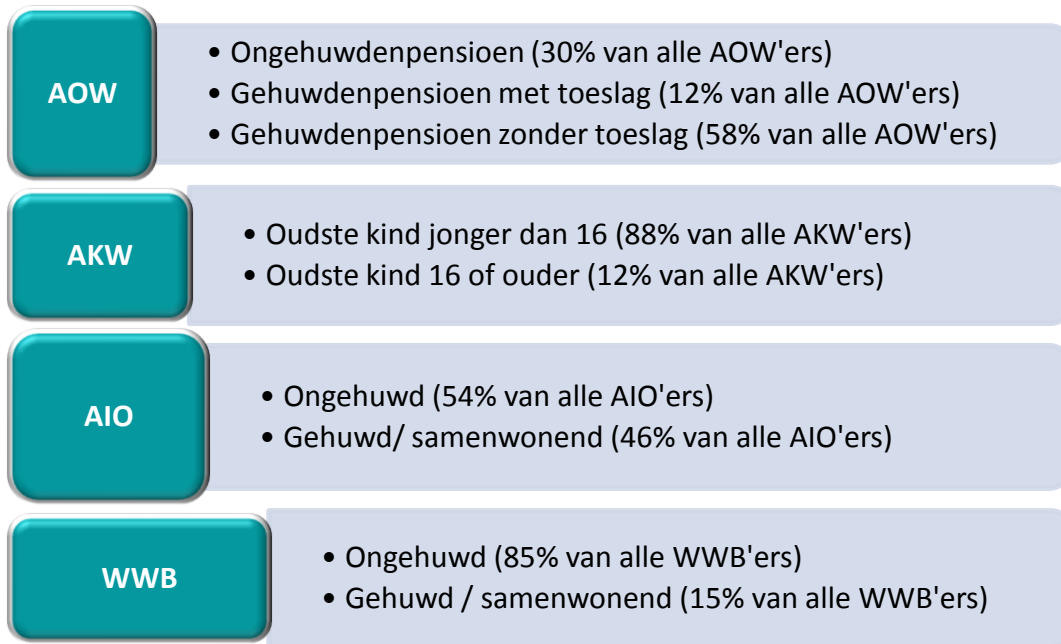
De datacollectie vond plaats van 19 november t/m 17 december 2012. De wijze waarop de mensen benaderd zijn, verschilt per wet. Bij de keuze voor de methode hebben we rekening gehouden met de kenmerken van de doelgroep, de beschikbaarheid van contactgegevens en de wijze waarop voorgaande metingen zijn uitgevoerd. Voor de SVB-wetten hebben we gebruikgemaakt van telefonische datacollectie. De andere doelgroepen zijn per brief uitgenodigd. Zij hebben de vragenlijst per post teruggestuurd. Ook konden zij ervoor kiezen om de vragenlijst online in te vullen.

In het volgende overzicht staat de aanpak per wet weergegeven:

2.5 Specifieke doelgroepen uitgelicht

Voor sommige wetten geldt dat niet alle verplichtingen voor iedereen gelden. Daarom hebben we binnen diverse wetten ook onderscheid gemaakt naar bepaalde doelgroepen. Het steekproefontwerp voorziet erin dat we voor elk van deze specifieke doelgroepen representatieve, betrouwbare uitspraken kunnen doen. We hebben een zogenaamde quotasteekproef gehanteerd, waarbij we ervoor zorgen dat er voor elk specifieke groep voldoende waarnemingen zijn om representatieve en betrouwbare uitspraken te kunnen doen over deze groep. Het gaat om:

Achteraf hebben we deze specifieke groepen weer teruggewogen naar hun werkelijke verhouding, zodat ze niet te 'licht' of te 'zwaar' meetellen in het totaal.

In de bijlage vindt u de responsoverzichten per wet.

2.6 Methodeverschillen

Bij de vergelijking tussen SVB-wetten aan de ene kant en de UWV-wetten en WWB aan de andere kant, dient in het achterhoofd gehouden te worden dat er sprake kan zijn van methodeverschillen. Oftewel: dat telefonisch onderzoek (SVB-wetten) een ander antwoordpatroon oplevert dan schriftelijk onderzoek (UWV-wetten en WWB). Een bekend methodeverschil is bijvoorbeeld dat bij schriftelijk onderzoek vaker voor het antwoord 'weet niet' wordt gekozen (of helemaal niks wordt ingevuld) dan bij telefonisch onderzoek.

Het ministerie wil de mogelijkheid verkennen om in de toekomst een eenduidige aanpak te hanteren voor alle wetten. Om die reden hebben we een validatiestudie uitgevoerd, om vast te stellen hoe groot de methode- en steekproefverschillen zijn. Hierbij hebben we voor de SVB wetten naast het telefonisch onderzoek ook een schriftelijk onderzoek uitgevoerd. Meer over deze verschillen kunt u lezen in de aparte notitie over het validatieonderzoek.

2.7 Vergelijking met eerdere onderzoeken

In dit rapport is waar mogelijk een vergelijking gemaakt met de onderzoeken die UWV en SVB voorheen in eigen beheer uitvoerden. Let wel: door de gewijzigde onderzoeksopzet en vragenlijst zijn de resultaten niet zonder meer vergelijkbaar. De trends dienen als indicatief te worden beschouwd.

3. Kennis Verplichtingen

In dit hoofdstuk bespreken we per wet de kennis die mensen hebben over hun verplichtingen. Waar mogelijk maken we een vergelijking met eerder onderzoek. Let wel: doordat een andere onderzoeksopzet hebben gehanteerd, is de vergelijking uitsluitend indicatief. Daarnaast bespreken we beknopt hoe mensen zich geïnformeerd hebben en hoe zij de informatievoorziening op bepaalde punten beoordelen.

3.1 Verplichtingen SVB wetten

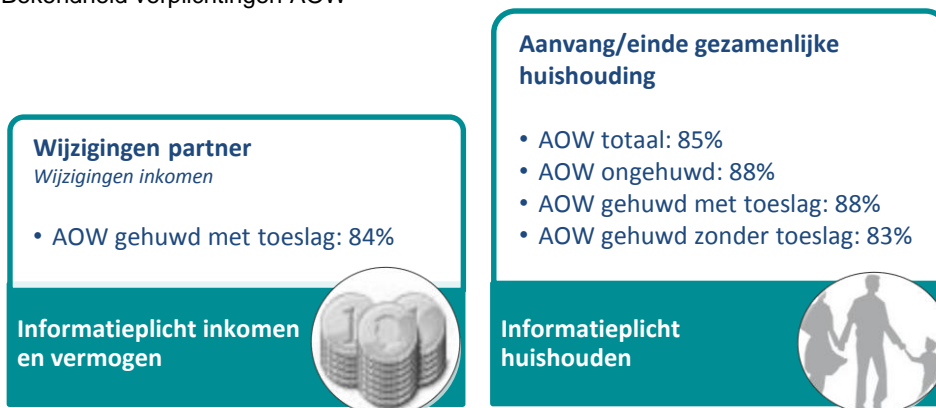
In deze paragraaf bespreken we de resultaten met betrekking tot de kennis over de verplichtingen van de wetten waarvoor de SVB zorg draagt voor de uitvoering: de AOW, de AKW, de ANW en de AIO.

3.1.1 Verplichtingen AOW

Van alle mensen die AOW ontvangen, is 85 procent ervan op de hoogte dat zij het moeten doorgeven als zij een gezamenlijke huishouding starten of beëindigen. Dit ligt in lijn met wat we in eerdere jaren zagen, waarbij het percentage steeds zo rond de tachtig procent schommelde. In 2011 wist 79 procent van deze verplichting.

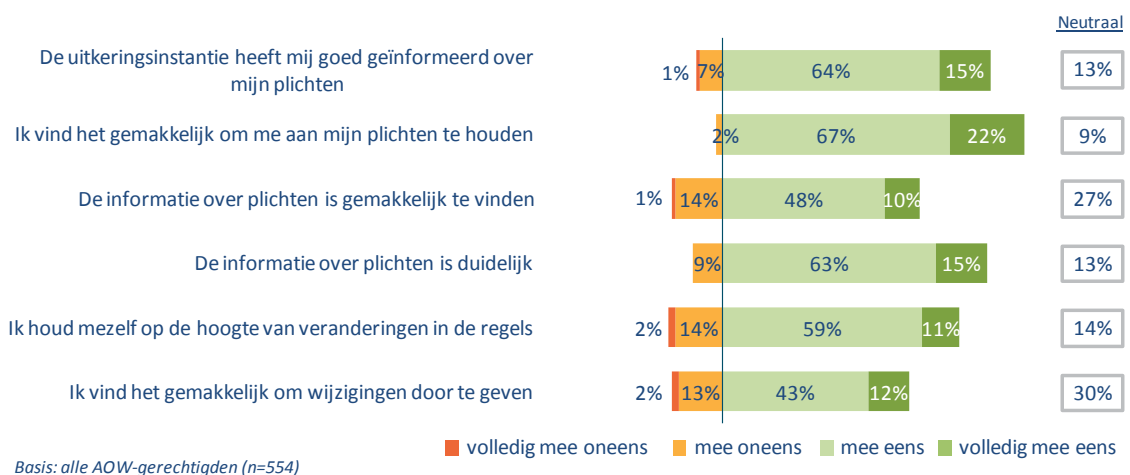
Gehuwde mensen die een toeslag ontvangen bovenop hun AOW zijn daarnaast verplicht om wijzigingen in het inkomen van hun partner door te geven. Deze verplichting is bij 84 procent van de mensen bekend. Ook dit komt overeen met de eerdere jaren. In 2011 was 80 procent bekend met deze verplichting.

Bekendheid verplichtingen AOW

Het merendeel van de AOW-ontvangers die bekend zijn met (één van) hun plichten, 70 procent, zegt via brieven, folders en brochures van de SVB geïnformeerd te zijn over hun plichten. De overigen zijn via een ander kanaal geïnformeerd.

Oordeel informatievoorziening AOW

AOW-gerechtigden vinden het gemakkelijk om zich aan hun plichten te houden en zijn goed te spreken over hoe zij geïnformeerd zijn over hun plichten. Wel vinden sommigen het niet zo gemakkelijk om informatie over hun plichten te vinden. Dit geldt overigens in mindere mate voor de AOW-gerechtigden die een toeslag ontvangen, zij zijn hier meer tevreden over. Van de AOW-gerechtigden die een toeslag ontvangen, is 69 procent het (volledig) eens dat de informatie over hun plichten gemakkelijk te vinden is; 11 procent is het ermee oneens.

Ook zien we dat AOW-gerechtigden met toeslag het gemakkelijker vinden om wijzigingen door te geven, waarschijnlijk omdat ze er meer ervaring mee hebben. Van de AOW-gerechtigden met toeslag zegt 66 procent het (volledig) eens te zijn met de stelling dat het doorgeven van wijzigingen gemakkelijk is; slechts vier procent is het hier (volledig) mee oneens.

3.1.2 Verplichtingen AKW

Driekwart van de mensen die kinderbijslag ontvangen weet dat zij het moeten melden als hun kind niet langer meer bij hen in huis woont. Ouders die een kind hebben dat ouder is dan 16 jaar, zijn beter op de hoogte dan ouders die kinderen hebben die jonger zijn dan 16 jaar. De bekendheid met deze plicht is gelijk aan 2011. Ook toen

was 75 procent op de hoogte en ook toen zagen we dat ouders met oudere kinderen beter geïnformeerd waren dan ouders met jonge kinderen.

Voor de AKW gelden enkele specifieke plichten voor ouders met kinderen van 16 jaar of ouder. Zo zijn zij verplicht door te geven als er wijzigingen zijn in het inkomen van hun kind. 83 Procent is op de hoogte van deze verplichting. In 2011 zagen we vergelijkbare percentages. Toen wist 87 procent dat zij wijzigingen in het inkomen van hun kind moesten melden.

Wat minder bekend is de meldplicht als het gaat om het verlaten of veranderen van school: hiervan is 69 procent op de hoogte. In 2011 is deze verplichting net iets anders gemeten, er is toen onderscheid gemaakt naar het beëindigen en het veranderen van de opleiding. De resultaten wijzen echter dezelfde kant op als dit jaar. In 2011 wist 69 procent dat zij de beëindiging van een opleiding moesten melden; 52 procent was ervan op de hoogte dat ook gemeld moest worden wanneer hun kind naar een andere opleiding ging.

De meldplicht met betrekking tot opleiding neemt overigens een bijzondere positie in. De meeste wijzigingen krijgt de SVB namelijk al direct via DUO door. De meldplicht met betrekking tot opleiding is feitelijk alleen relevant voor opleidingen die niet bij DUO geregistreerd zijn. In dat geval wordt van ouders verwacht dat zij actief de wijzigingen doorgeven.

Bekendheid verplichtingen AKW

Wijzigingen situatie kind

Verhuizing (kind verlaat huis):

- AKW totaal: 76%
- AKW kind jonger dan 16: 74%
- AKW kind ouder dan 16: 87%

Wijziging in situatie kind ouder dan 16 jaar

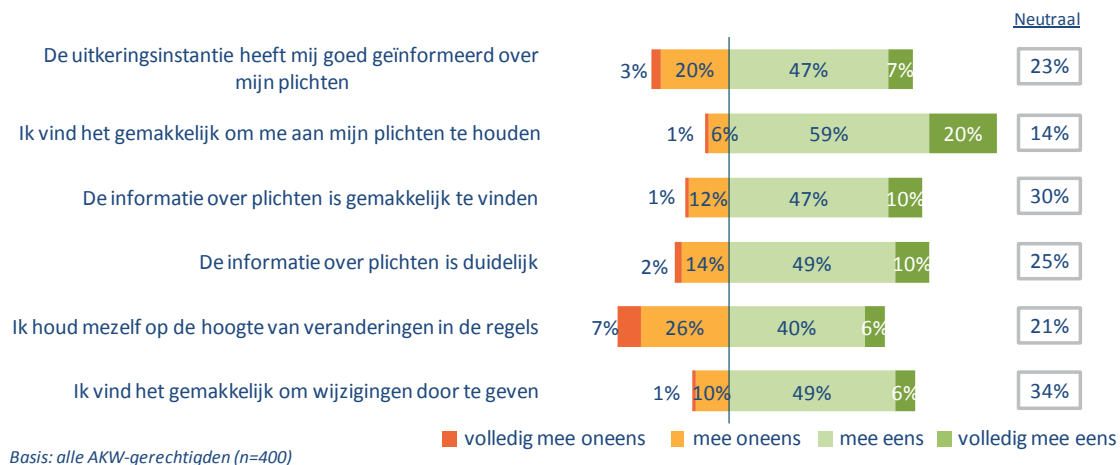
- Wijzigingen inkomsten: 83%
- Wijzigingen opleiding: 69%

**Informatieplicht
huishouden**

Hoewel minder vaak dan bij de AOW, hebben ook de AKW-ontvangers die bekend zijn met hun plichten, zich veelal geïnformeerd via de brieven, folders en brochures van de SVB: 54 procent noemt dit kanaal. Met name ouders van kinderen van 16 jaar en ouder geven aan via het schriftelijk kanaal geïnformeerd te zijn (71 procent kruist dit antwoord aan). In vergelijking met de andere SVB-wetten, maken de ouders meer gebruik van de website om zich te informeren over hun plichten: 28 procent heeft zich via de website geïnformeerd. De overigen hebben zich op een andere wijze geïnformeerd.

Oordeel informatievoorziening AKW

Van alle wetten zijn AKW-gerechtigden het minst te spreken over de duidelijkheid van de informatie en hoe zij door SVB geïnformeerd zijn over hun verplichtingen. Bijna een kwart is het *oneens* met de stelling dat de SVB hen goed geïnformeerd heeft. Dit lijkt samen te gaan met het feit dat zij ook qua kennis van hun verplichtingen achter blijven op de andere regelingen.

Opvallend is dat het met name ouders van kinderen jonger dan zestien jaar kritisch zijn; 24 procent van de ouders met kinderen jonger dan 16 uit hun onvrede over hoe de SVB hen geïnformeerd heeft, tegenover slechts 13 procent van de ouders met kinderen ouder dan 16. Waarschijnlijk is het verschil te verklaren doordat de verplichtingen voor ouders van jonge kinderen minder relevant zijn. Zij hebben slechts één verplichting: doorgeven als hun kind het huis verlaat. Het is voorstelbaar dat zij nooit stil hebben gestaan bij het feit dat zij überhaupt verplichtingen hebben – en de verantwoordelijkheid hiervoor bij SVB leggen. Dat zien we ook terug in het feit dat, in vergelijking met andere wetten, AKW-gerechtigden zichzelf minder op de hoogte houden van veranderingen in de regels.

3.1.3 Verplichtingen ANW

De mensen die inkomensafhankelijke ANW ontvangen, zijn zeer goed op de hoogte van hun plicht om wijzigingen in hun inkomen door te geven. Liefst 97 procent weet dat zij dit moeten doen. Ook in 2011 waren zij goed op de hoogte, toen was 93 procent bekend met deze verplichtingen. Het percentage ligt overigens al sinds 2007 boven de 90 procent.

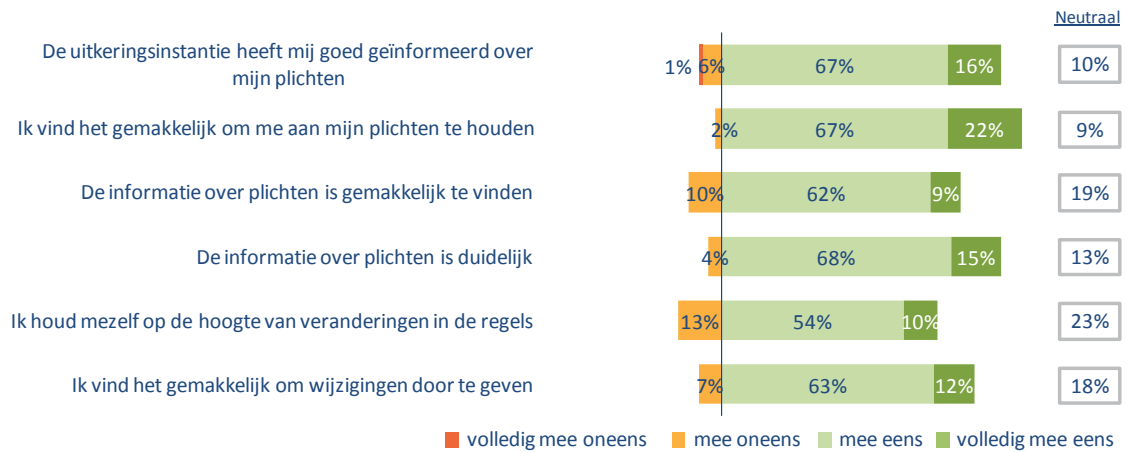
Daarnaast dienen mensen die ANW ontvangen het te melden als zij een gezamenlijke huishouding starten of beëindigen. Deze verplichting is bekend bij 92 procent van de ontvangers. In 2011 wist 89 dat zij dit moesten melden.

Bekendheid verplichtingen ANW

Driekwart van de ANW-ontvangers (73 procent om precies te zijn) heeft zich geïnformeerd over zijn/haar plichten via de brieven, folders en brochures van de SVB, 14 procent heeft de website gebruikt, negen procent is geïnformeerd door een medewerker en vijf procent heeft telefonisch contact gehad. Daarnaast heeft nog eens 14 procent zich op een andere manier geïnformeerd.

Oordeel informatievoorziening ANW

ANW-gerechtigden zijn op alle vlakken tevreden over de informatievoorziening over hun plichten. De SVB heeft hen goed geïnformeerd, de informatie is duidelijk en ze vinden het gemakkelijk om zich aan hun plichten te houden. En van alle wetten zijn zij het meest te spreken over het gemak waarmee de informatie over hun plichten te vinden is.

3.1.4 Verplichtingen AIO

Mensen die AIO ontvangen zijn goed op de hoogte van hun informatieplicht. Negen op de tien kennen hun verplichtingen als het gaat om het inkomen en vermogen van henzelf of van hun partner (voor exacte percentages, zie figuur). Eenzelfde aantal weet dat zij het moeten doorgeven als zij een gezamenlijke huishouding starten of beëindigen.

Hoewel de vraagstelling en onderzoeksopzet veranderd zijn (en de percentages niet één op één vergeleken kunnen worden), lijkt het erop dat de bekendheid met de plichten in 2012 hoger ligt dan in 2011. AIO-ontvangers wisten toen wel in gelijke mate dat zij wijzigingen in het inkomen (van de partner) moesten doorgeven. Maar zij waren minder bekend met de plicht om wijzigingen in het vermogen door te geven. Slechts 72 procent wist toen dat zij het moesten melden als hun eigen vermogen of dat van hun partner veranderd was. Ook de plicht van het melden van de aanvang of beëindiging van een gezamenlijk huishouden was minder bekend. Dat werd in 2011 slechts door 74 procent herkend.

Wellicht dat de toename van bekendheid samenhangt met de inspanningen van de SVB als het gaat om de voorlichting over- en de controle van het vermogen in het

buitenland. Vervolgonderzoek zal moeten aantonen of de toegenomen bekendheid een structurele trend is.

Bekendheid verplichtingen AIO

Wijzigingen inkomen

- AIO totaal: 89%
- AIO ongehuwd: 92%
- AIO gehuwd: 86%

Wijzigingen vermogen

- AIO totaal: 93%
- AIO ongehuwd: 93%
- AIO gehuwd: 94%

Wijzigingen vermogen buitenland

- AIO totaal: 93%
- AIO ongehuwd: 93%
- AIO gehuwd: 94%

Wijzigingen partner

Wijzigingen inkomen

- AIO gehuwd: 96%

Wijzigingen vermogen

- AIO gehuwd: 93%

Informatieplicht inkomen en vermogen

Aanvang/einde gezamenlijke huishouding

- AIO totaal: 90%
- AIO ongehuwd: 90%
- AIO gehuwd: 90%

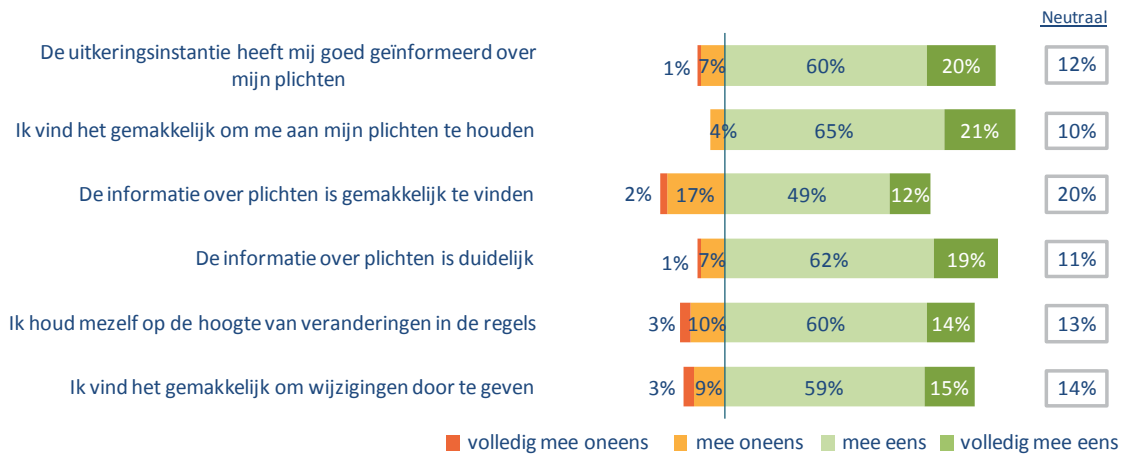
Informatieplicht huishouden

AIO-gerechtigden hebben zich het vooral over hun verplichtingen geïnformeerd via de brieven, folders en brochures van de SVB: acht op de tien noemen dit kanaal.

Daarnaast is negen procent geïnformeerd via een medewerker. De overigen hebben gebruik gemaakt van een ander kanaal.

Oordeel informatievoorziening AIO

Ook AIO-gerechtigden vinden dat zij goed geïnformeerd zijn over hun plichten, ze vinden de informatie duidelijk en ze vinden het gemakkelijk om zich aan hun plichten te houden. Een enige kritische noot die we zien is dat ze het niet altijd gemakkelijk vinden om de informatie over hun plichten te vinden: twee op de tien zijn het oneens met de stelling dat dit gemakkelijk is.

3.2 Verplichtingen UWV-wetten

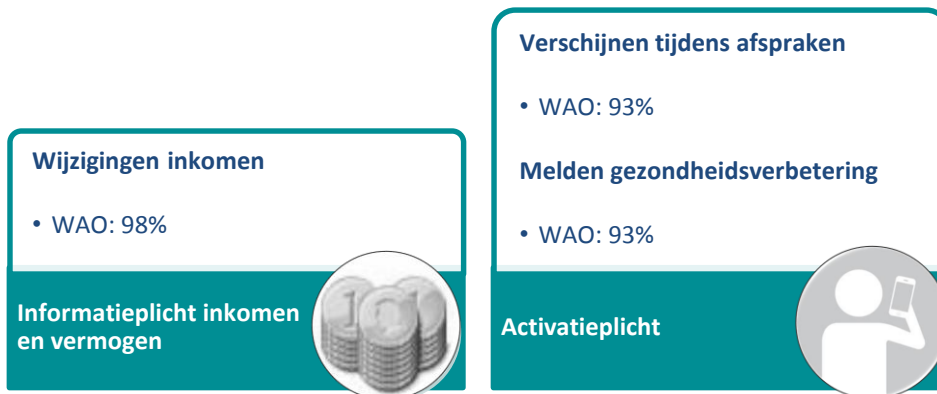
In deze paragraaf bespreken we de wetten die door het UWV worden uitgevoerd: de WAO, WIA, Wajong en WW.

3.2.1 Verplichtingen WAO

Vrijwel alle WAO'ers weten dat zij het moeten doorgeven als er iets verandert in hun inkomen. Ook zijn zij goed op de hoogte van de plicht om te verschijnen tijdens afspraken met UWV en om het te melden wanneer hun gezondheid verbetert.

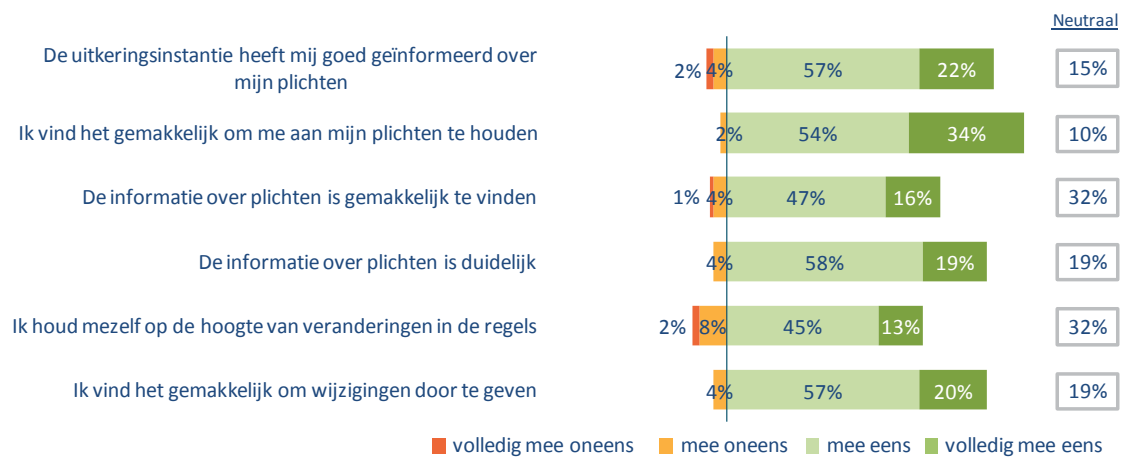
Ook in 2011 zagen we dat WAO'ers goed bekend zijn met hun plichten. De vraagstelling van het onderzoek was toen echter iets anders, waardoor één op één-vergelijking niet mogelijk is. In 2011 wist 93 procent dat hij/zij verplicht was te melden als hij/zij weer werk had of meer ging werken; tevens kende 93 procent de plicht te melden wanneer zijn/haar gezondheid verbeterd was en 95 procent wist dat hij/zij verplicht was te verschijnen tijdens afspraken.

Bekendheid verplichtingen WAO

Verreweg de meeste WAO-gerechtigden, 85 procent, heeft zich geïnformeerd over hun plichten via brieven, folders en brochures van UWV. Daarnaast vormen de medewerkers van UWV een belangrijke informatiebron: 22 procent weet via hen over hun plichten. Nog eens twaalf procent heeft op de website gekeken, negen procent heeft telefonisch contact gehad en elf procent heeft zich op een andere manier dan hiervoor genoemd geïnformeerd.

Oordeel informatievoorziening WAO

Basis: alle WAO-gerechtigden (n=513)

WAO-gerechtigden zijn goed te spreken over de informatievoorziening over hun plichten. UWV heeft hen goed geïnformeerd, de informatie is duidelijk en ze vinden het gemakkelijk om wijzigingen door te geven. Daarnaast vinden ze het gemakkelijk om zich aan hun plichten te houden.

3.2.2 Verplichtingen WIA (WGA)

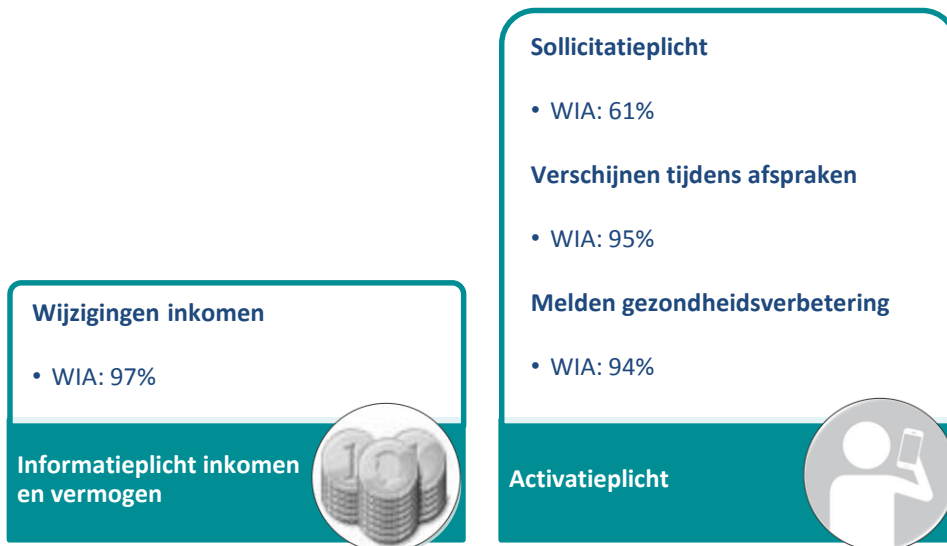
De WIA-gerechtigden zijn goed op de hoogte van hun plichten, behalve als het gaat om de sollicitatieplicht. Vrijwel iedereen weet dat zij wijzigingen in het inkomen moeten melden, net als een verbetering in de gezondheid. Ook weten ze dat ze verplicht zijn tijdens afspraken met UWV te verschijnen. Echter, slechts 61 procent weet ook dat zij verplicht zijn te solliciteren.

Het onderzoek is uitgevoerd onder de WGA-populatie. De IVA (waarvoor geen sollicitatieplicht geldt) is buiten beschouwing gelaten in het onderzoek. Toch zal ook binnen de WGA-populatie de sollicitatieplicht niet voor iedereen even relevant zijn. Denk aan mensen die op dit moment volledig zijn afgekeurd, maar waarvan in de toekomst wel wordt verwacht dat ze weer aan de slag kunnen gaan (niet-duurzaam afgekeurd). Waarschijnlijk verklaart dit de lagere bekendheid van de sollicitatieplicht. Ook speelt wellicht een rol dat de sollicitatieplicht op een andere manier gepercipieerd wordt dan bijvoorbeeld bij de WW. Zo wordt bij de WW van mensen verwacht dat ze op zoek gaan naar een volledige baan. Dit is bij de WIA, waarbij men veelal gedeeltelijk is afgekeurd, niet het geval.

In 2011 zagen we een soortgelijke trend². Terwijl negen op tien toen wisten dat zij een het moesten melden als ze weer werk en inkomen hadden, of als hun gezondheid verbeterd was, wist ook toen slechts 64 procent dat zij de plicht hadden te solliciteren.

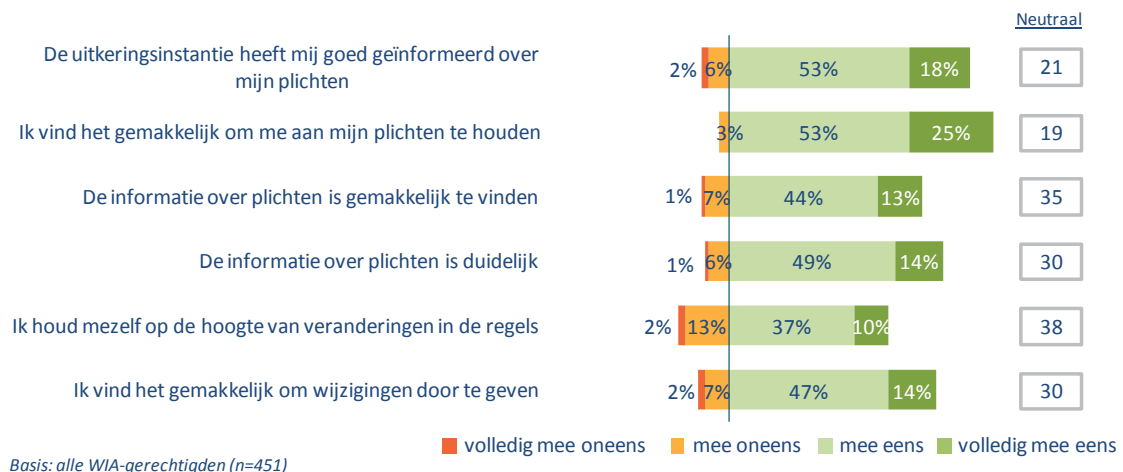
² In 2011 was de vraagstelling anders dan in het huidige onderzoek. Toen konden respondenten ook kiezen voor het antwoord 'ongeveer', wanneer ze niet precies wisten of ze aan een bepaalde plicht moesten voldoen. Een grote groep WGA-gerechtigden, één op de vijf, koos dit antwoord wanneer naar de sollicitatieplicht gevraagd werd. Dit zijn waarschijnlijk de WGA-gerechtigden geweest voor wie de sollicitatieplicht op het moment van bevragen niet relevant was. In het huidige onderzoek was het alleen mogelijk om 'ja' of 'nee' te antwoorden bij de vraag of men bekend was met de sollicitatieplicht. Het onderscheid tussen 'niet bekend' en 'ongeveer bekend' is daarmee komen te vervallen.

Bekendheid verplichtingen WIA

WIA-gerechtigden informeren zich via verschillende kanalen. Zo heeft 78 procent zich geïnformeerd via de brieven, folders en brochures van UWV en vier op de tien hebben over hun plichten gesproken met een medewerker van UWV. Een kwart (24 procent om precies te zijn) heeft de website erop nageslagen en nog eens 14 procent heeft telefonisch contact gehad. Ten slotte heeft 12 procent nog een ander kanaal gebruikt dan de hiervoor genoemde.

Oordeel informatievoorziening WIA

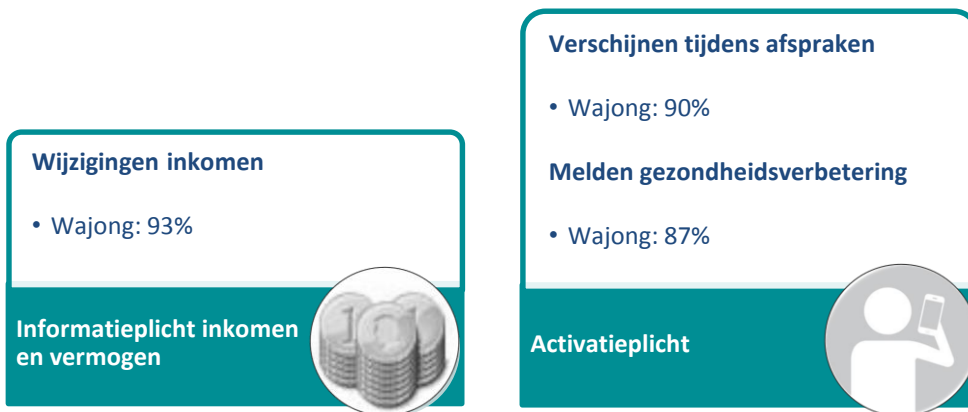
WIA-gerechtigden zijn positief over de informatievoorziening met betrekking tot hun plichten. Ze vinden het gemakkelijk om aan hun plichten te voldoen en vinden dat ze goed geïnformeerd zijn door UWV.

3.2.3 Verplichtingen Wajong

Net als de WAO- en WIA-gerechtigden, zijn ook de Wajong-gerechtigden goed op de hoogte van hun plichten. Negen op de tien weten dat zij wijzigingen in hun inkomen moeten doorgeven, zo ook als hun gezondheid is verbeterd. Ook weten negen op de tien dat zij de plicht hebben te verschijnen tijdens afspraken.

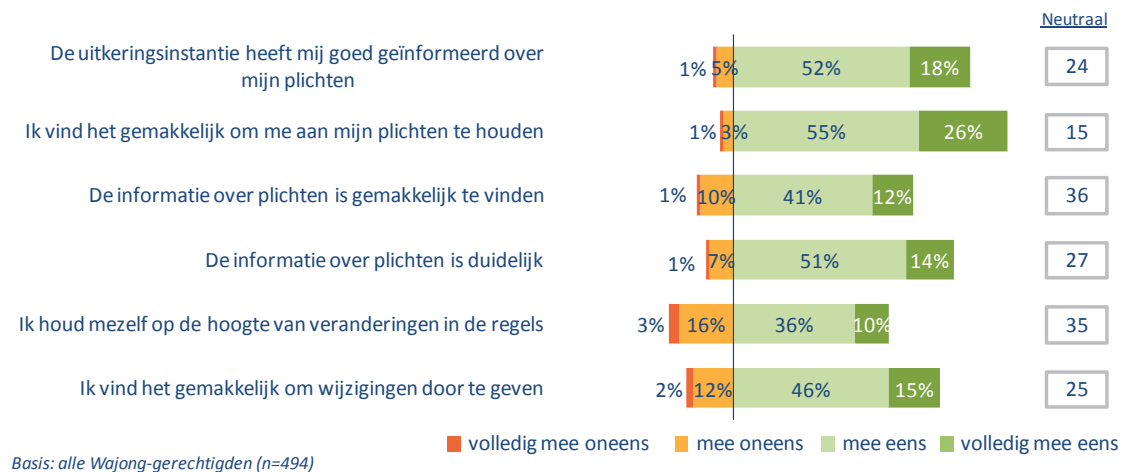
De bekendheid ligt in lijn met 2011. Toen wist 86 procent dat zij het door dienden te geven als ze werk gevonden hadden of meer uren gingen werken; 81 procent wist dat zij het dienden te melden als hun gezondheid verbeterd was en 89 procent was ervan op de hoogte dat zij verplicht waren te verschijnen tijdens afspraken met UWV.

Bekendheid verplichtingen Wajong

Van de Wajong-gerechtigden heeft 77 procent zich geïnformeerd over hun plichten via de brieven, folders en brochures van UWV; 24 procent via een medewerker; 18 procent heeft de website gebruikt; 10 procent heeft telefonisch contact gehad en 19 procent heeft een ander kanaal dan de hiervoor genoemde gebruikt.

Oordeel informatievoorziening Wajong

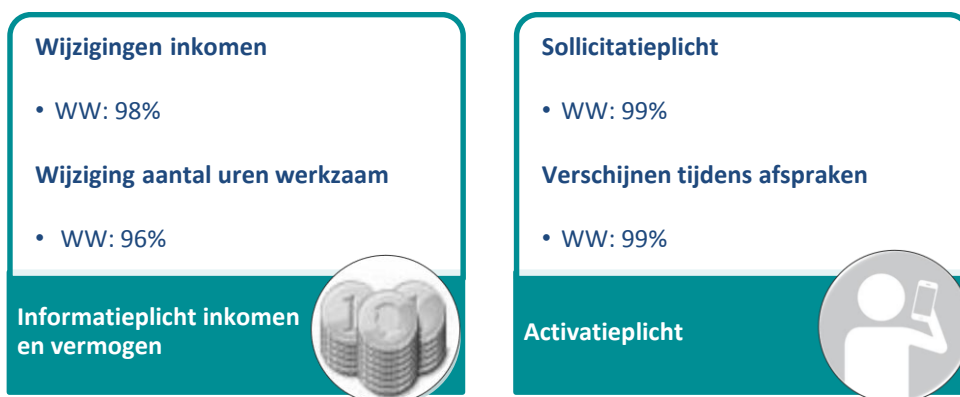
Ook Wajong-gerechtigden zijn tevreden over de informatievoorziening over hun plichten. Ze vinden dat ze goed geïnformeerd zijn door UWV en dat de informatie duidelijk is. Ze vinden het gemakkelijk zich aan hun plichten te houden.

3.2.4 Verplichtingen WW

Van alle wetten zijn WW-gerechtigden het beste op de hoogte van hun plichten. Op een uitzondering na, weet iedereen dat zij verplicht zijn wijzigingen in hun inkomen te melden, de plicht hebben om te solliciteren en te verschijnen tijdens afspraken. Daarnaast weet 96 procent ook dat zij verplicht zijn het door te geven als het aantal uur dat ze werken of vrijwilligerswerk verrichten wijzigt.

Ook in 2011 waren de WW-gerechtigden goed op de hoogte van hun plichten. Toen wist 97% dat zij het door dienden te geven als ze weer werk en inkomen hadden; 94 procent kende de sollicitatieplicht en 96 procent wist dat zij verplicht waren te verschijnen tijdens afspraken met UWV.

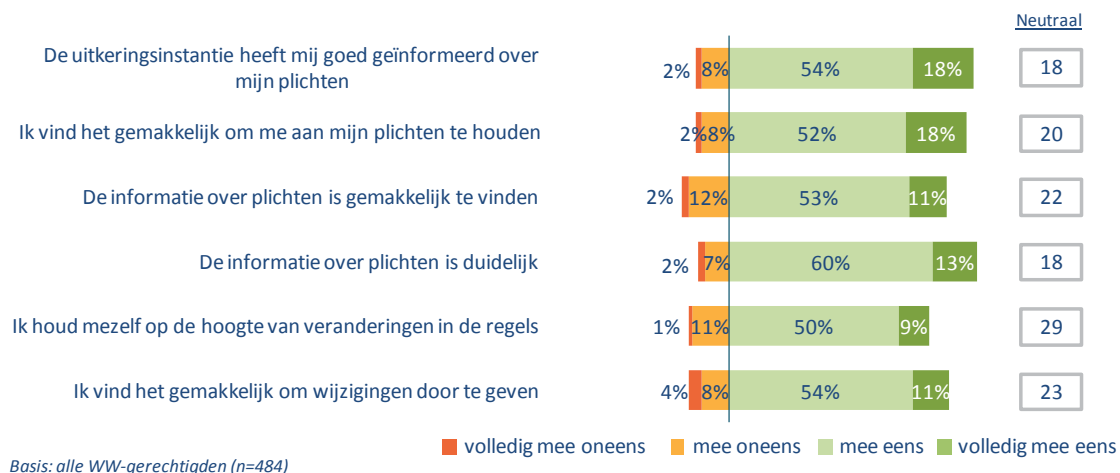
Bekendheid verplichtingen WW

WW-gerechtigden informeren zich via verschillende kanalen over hun plichten. Ze beperken zich niet alleen tot de brieven, folders en brochures van UWV, maar maken ook volop gebruik van de website. De brieven, folders en brochures zijn door 64 procent gebruikt, maar ook de website is door 64 procent gebruikt. Daarnaast heeft liefst 47 procent nog informatie verkregen via de UWV-medewerker en 16 procent

heeft telefonisch contact gehad. Ten slotte heeft 10 procent nog een ander kanaal dan de hiervoor genoemde gebruikt.

Oordeel informatievoorziening WW

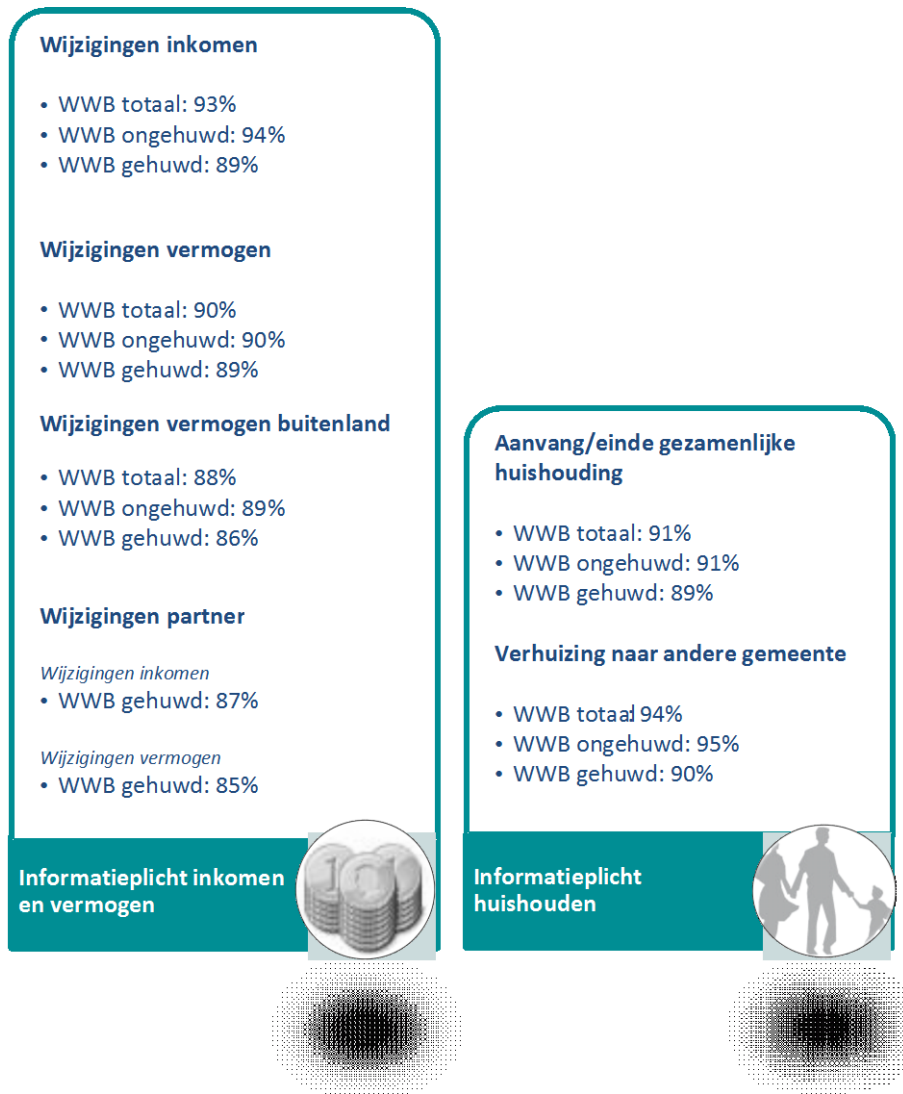
Ook WW-gerechtigden zijn over de gehele linie goed te spreken over de informatievoorziening met betrekking tot hun plichten. Wel zijn zij van alle wetten het minst uitgesproken over hoe gemakkelijk het is om de plichten te vervullen. Hoewel nog steeds 70 procent het wel gemakkelijk vindt, ligt dit percentage lager dan bij de andere wetten. Overigens geldt voor WW-gerechtigden, anders dan bij de andere regelingen, dat zij sinds 2012 alles via E-dienstverlening dienen te regelen. Zij hadden geen mogelijkheid meer om een ander kanaal te gebruiken.

3.3 Verplichtingen WWB

In deze paragraaf bespreken we de bijstand. Het is voor het eerst dat er op nationaal niveau dergelijk onderzoek wordt gedaan wat betreft de bijstand. Als het gaat om de verplichtingen hebben we ons beperkt tot de informatieplichten, de activatieplichten zijn buiten beschouwing gelaten.

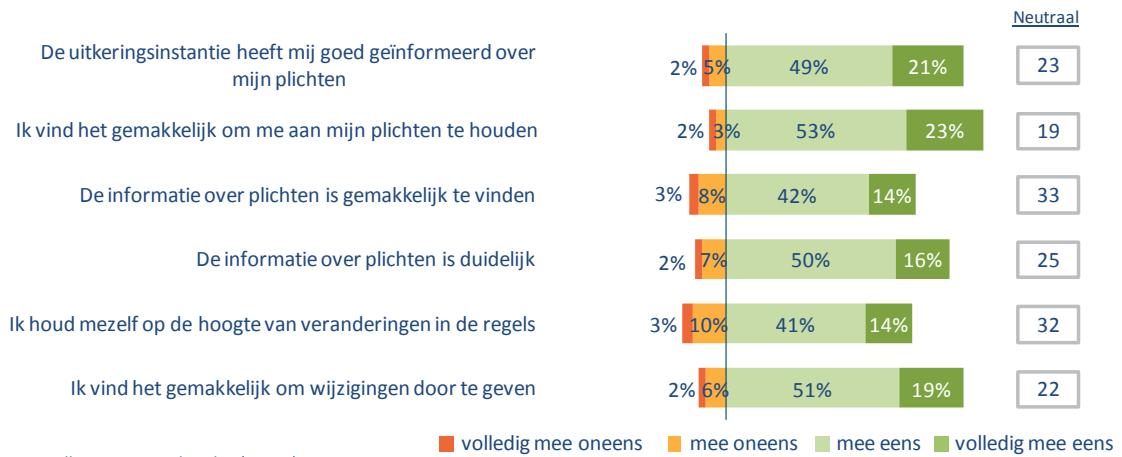
Bijstandsgerechtigden zijn goed op de hoogte van hun verplichtingen. Zo'n negen op de tien weten dat zij de plicht hebben om wijzigingen te melden in het inkomen en vermogen (zowel van henzelf als hun partner), wanneer zij een gezamenlijk huishouden starten of beëindigen en wanneer zij verhuizen naar een andere gemeente. Voor de exacte percentages, zie de figuur. We zien geen grote verschillen tussen bijstandsgerechtigden die gehuwd of ongehuwd zijn.

Bekendheid verplichtingen WWB

Van de WWB-gerechtigden heeft 68 procent zich geïnformeerd over hun plichten via de brieven, folders en brochures van hun gemeente. Daarnaast vormt het persoonlijk contact met een medewerker een belangrijke informatiebron: liefst 51 procent zegt zich via de medewerker geïnformeerd te hebben. Het internet is door 12 procent gebruikt en 13 procent heeft telefonisch contact gehad. Ten slotte heeft negen procent nog een ander kanaal gebruikt dan de hiervoor genoemde.

Oordeel informatievoorziening WWB

Bijstandsgerechtigden zijn op alle vlakken goed te spreken over de informatievoorziening over hun plichten. Ze vinden dat hun gemeente hen goed heeft geïnformeerd en dat de informatie duidelijk is. En ondanks dat zij van alle wetten de meeste verplichtingen hebben, vindt nog steeds 76 procent het gemakkelijk om zich aan hun plichten te houden.

4. Pakkans

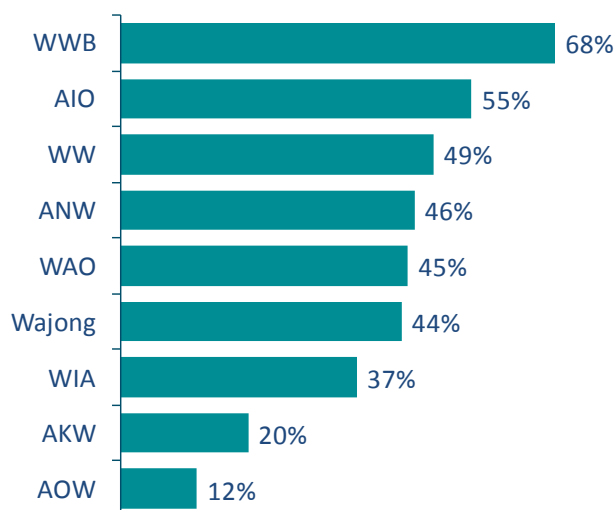
In dit hoofdstuk bespreken we per wet wat in perceptie de kans op controle is, de kans op het betrappen bij het begaan van een overtreding en de kans dat daar straf op volgt. We sluiten af met de hoogte van de straf: weten mensen eigenlijk wel wat voor straf er op een overtreding staat? Maar eerst beginnen we met een terugblik: zijn mensen in het verleden al eens gecontroleerd?

4.1 Controle

Om de resultaten met betrekking tot de pakkans goed te kunnen interpreteren, is het relevant om in het achterhoofd te houden of men denkt dat men in het verleden al eens gecontroleerd is.

In perceptie wordt er bij sommige wetten aanzienlijk meer gecontroleerd op het voldoen aan de plichten dan bij andere wetten. De WWB staat voorop. Liefst 68 procent van de WWB-gerechtigden zegt dat zij in het verleden wel eens gecontroleerd zijn of zij zich aan hun plichten houden.

Controle: percentage dat zegt wel eens gecontroleerd te zijn of ze zich aan de plichten houden

Na de WWB geven vooral de AIO-gerechtigden aan dat zij al eens gecontroleerd zijn. Dit zijn vooral de gehuwde AIO-gerechtigden. Van de gehuwden zegt 69 procent al eens gecontroleerd te zijn, tegenover 42 procent van de ongehuwden.

De AOW staat laag: slechts twaalf procent denkt wel eens gecontroleerd te zijn of zij zich aan hun plichten hebben gehouden. Op zich is dit niet vreemd, want zij hebben

immers slechts een zeer beperkte set aan verplichtingen. Hierna zullen we ook zien dat de AOW-gerechtigden de controle-, pak- en straffkans lager inschatten dan bij de andere wetten.

4.2 Pakkans SVB-wetten

In deze paragraaf gaan we in op de gepercipieerde pak- en straffkans van de SVB-wetten. In de voorgaande jaren is in het onderzoek een andere vraagstelling gehanteerd, waardoor vergelijking niet meer mogelijk is.

4.2.1 Gepercipieerde pakkans AOW

Dik vier op de tien AOW-gerechtigden achten de kans (zeer) groot dat SVB het merkt als zij hun plichten niet nakomen. Ze achten het echter onwaarschijnlijk dat de SVB bij hen thuis langskomt voor een controle. Een kleine meerderheid van 53 procent is ervan overtuigd dat het niet nakomen van plichten bestraft wordt.

Bij de andere wetten liggen deze percentages hoger. Op zich logisch, want de andere wetten kennen veelal meer verplichtingen. De meeste AOW-gerechtigden hebben slechts één plicht: doorgeven wanneer ze gaan samenwonen of uit elkaar gaan. En dat is iets dat niet snel wijzigt, voor de meeste AOW-gerechtigden zal de situatie jaren achtereen gelijk blijven. De grootste groep AOW-gerechtigden zijn de gehuwden. Voor hen geldt tevens dat de controlebeleving anders is. Wanneer zij een gezamenlijk huishouden beëindigen en dit niet melden, benadelen zij zichzelf. Het bedrag dat alleenstaanden ontvangen is immers hoger.

AOW Pakkans - Hoe groot schat u de kans dat... / de uitkeringsinstantie het merkt wanneer....

Basis: alle AOW-gerechtigden (n=452)

*De eerste stelling betreft uitsluitend AOW-gerechtigden met toeslag

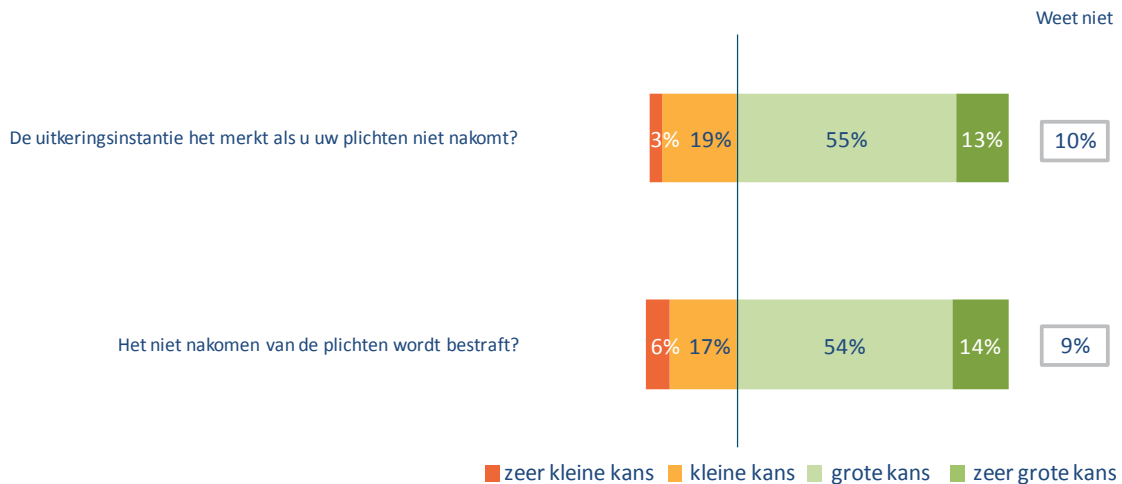
Twaalf procent van de AOW-gerechtigden ontvangt een toeslag. Zij dienen het te melden wanneer het inkomen (van hun partner) wijzigt. Dit is wel een veranderlijk gegeven, bovendien moeten zij meer dan de andere AOW-gerechtigden 'bewijs' leveren dat ze recht hebben op een toeslag. Wellicht dat dit verklaart waarom zij de pakkans hoger percipiëren dan de AOW-gerechtigden zonder toeslag.

Van de AOW-gerechtigden die een toeslag ontvangen, achten zeven op de tien de kans (zeer) groot dat de SVB hen controleert door bijvoorbeeld gegevens van de Belastingdienst op te vragen. Vaker dan de andere AOW-gerechtigden denken zij dat de kans (zeer) groot is dat overtredingen opgemerkt worden. Zo denkt 56 procent dat de kans (zeer) groot is dat de SVB het merkt als zij hun plichten niet nakomen en 62 procent denkt dat de kans (zeer) groot is dat SVB het merkt als zij het niet melden wanneer ze een gezamenlijke huishouding starten of beëindigen.

4.2.2 Gepercipieerde pakkans AKW

Vanwege het beperkte aantal verplichtingen waarmee ze te maken hebben, hebben we aan de mensen die kinderbijslag ontvangen slechts twee vragen voorgelegd over de pak- en strafkans.

AKW Pakkans - Hoe groot schat u de kans dat...

Basis: alle AKW-gerechtigden (n=400)

Tweederde van de AKW-gerechtigden acht de kans (zeer) groot dat de SVB het merkt als zij hun plichten niet nakomen en tevens is tweederde er ook van overtuigd dat het niet nakomen daarvan wordt bestraft. Er zijn geen grote verschillen tussen ouders met kinderen tot 16 jaar en ouders met kinderen van 16 jaar en ouder.

4.2.3 Gepercipieerde pakkans ANW

Net als de AOW-gerechtigden achten de meeste ANW-gerechtigden het niet waarschijnlijk dat de SVB bij hen thuis komt voor controle. Wel is tweederde er van overtuigd dat er controles worden uitgevoerd, bijvoorbeeld via de Belastingdienst, en dat het niet nakomen van de plichten wordt bestraft.

ANW Pakkans - Hoe groot schat u de kans dat... / de uitkeringsinstantie het merkt wanneer...

Basis: alle ANW-gerechtigden (n=201)

Volgens driekwart is de kans dat de SVB witte fraude bemerkt (zeer) groot. Zij zijn ervan overtuigd dat SVB het merkt als zij inkomsten wel melden aan de Belastingdienst, maar niet aan de SVB. Zes op de tien denken ook dat zwart werken opgemerkt wordt: wanneer zij inkomsten zowel niet aan de SVB melden, maar ook niet aan de Belastingdienst.

4.2.4 Gepercipieerde pakkans AIO

Een thuisbezoek ter controle wordt door de AIO-gerechtigden meer waarschijnlijk geacht dan door de gerechtigden van de andere SVB-wetten: 36 procent acht de kans (zeer) groot dat de SVB thuis langs komt.

Controle op afstand, bijvoorbeeld via de Belastingdienst, wordt door 56 procent waarschijnlijk geacht. Dit zijn met name gehuwde AIO-gerechtigden: van de gehuwden denkt 65 procent dat de kans (zeer) groot is dat een dergelijke controle plaatsvindt, bij de ongehuwden is dit 49 procent.

AIO Pakkans - Hoe groot schat u de kans dat... / de uitkeringsinstantie het merkt wanneer...

Basis: alle AIO-gerechtigden (n=242)

Overigens vinden veel AIO-gerechtigden het lastig om de pak- en straffkans in te schatten: ongeveer een kwart blijft het antwoord schuldig op deze vragen.

4.3 Pakkans UWV-wetten

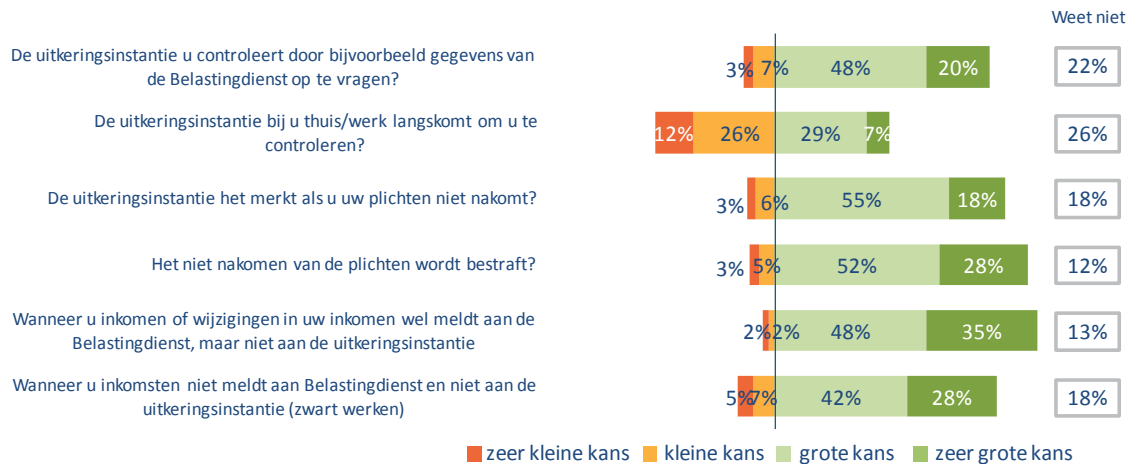
In deze paragraaf bespreken we de gepercipieerde pakkans door mensen die een WAO, WIA, Wajong of WW-uitkering ontvangen.

4.3.1 Gepercipieerde pakkans WAO

WAO-gerechtigden achten het niet waarschijnlijk dat men weg kan komen met witte of zwarte fraude. Acht op de tien achten de kans (zeer) groot dat witte fraude ontdekt wordt: wanneer zij inkomsten wel aan de Belastingdienst, maar niet aan UWV melden. Zeven op de tien denken ook dat zwart werken ontdekt wordt.

Controle van de verplichtingen op afstand, bijvoorbeeld via de Belastingdienst, wordt door 68 procent waarschijnlijk geacht. Iets meer dan een derde acht de kans (zeer) groot dat UWV ook thuis of op het werk komt controleren. Overigens blijft als het om thuiscontroles gaat 27 procent het antwoord schuldig, zij weten echt niet of dit gebeurt.

WAO Pakkans - Hoe groot schat u de kans dat... / de uitkeringsinstantie het merkt wanneer....

Basis: alle WAO-gerechtigden (n=513)

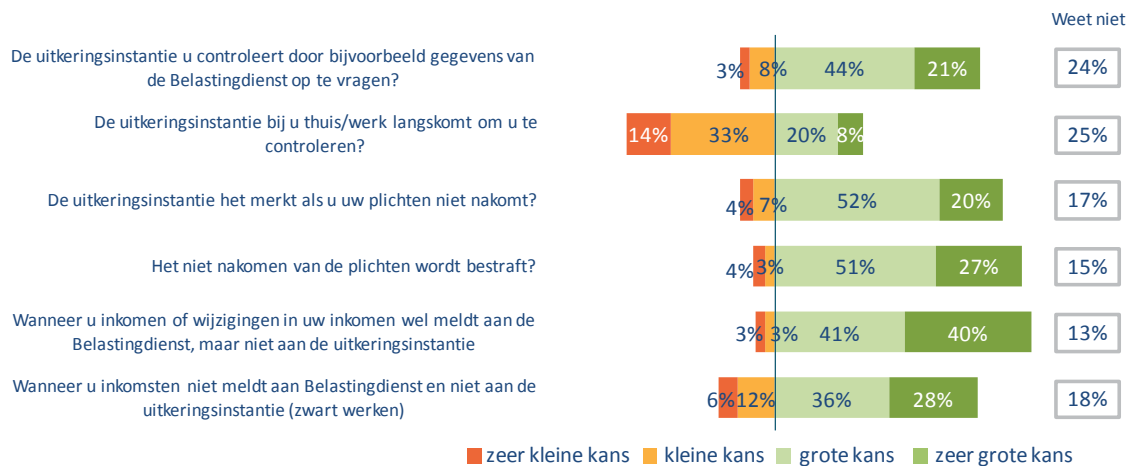
In 2011 dacht ongeveer een gelijk aandeel dat het niet nakomen van de verplichtingen bestraft zou worden: 75 procent achtte de kans (zeer) groot dat overtredingen bestraft zouden worden. Ook zagen we toen een gelijke trend als het gaat om de thuiscontrole: 32 procent achtte de kans op een thuiscontrole (zeer) groot.

In 2011 dacht 64 procent dat de kans (zeer) groot was dat UWV het zou merken als verplichtingen niet werden nagekomen. 59 Procent achtte de kans (zeer) groot dat UWV controles zou uitvoeren door gegevens op te vragen, bijvoorbeeld bij de Belastingdienst. In het huidige onderzoek liggen de percentages wat hoger, respectievelijk 73 en 68 procent. Het lijkt er dus op dat in perceptie de pakkans wat toegenomen is. We moeten echter niet vergeten dat in 2011 een andere vraagstelling is gehanteerd dan in 2012, waarbij mensen ook het antwoord ‘neutraal’ konden kiezen. Dat antwoord werd veel vaker gekozen dan het antwoord ‘weet niet’ in de huidige vraagstelling, wat het resultaat kan vertekenen. Of het verschil tussen 2011 en 2012 een echte trend is, is daardoor helaas niet met zekerheid te zeggen.

4.3.2 Gepercipieerde pakkans WIA

De resultaten met betrekking tot de WIA liggen in lijn met de WAO. Wel verwachten ze iets minder vaak dan WAO-gerechtigden dat UWV ook thuis controleert en denken ze iets vaker dat men wel weg komt met zwartwerken.

WIA Pakkans - Hoe groot schat u de kans dat... / de uitkeringsinstantie het merkt wanneer....

Basis: alle WIA-gerechtigden (n=451)

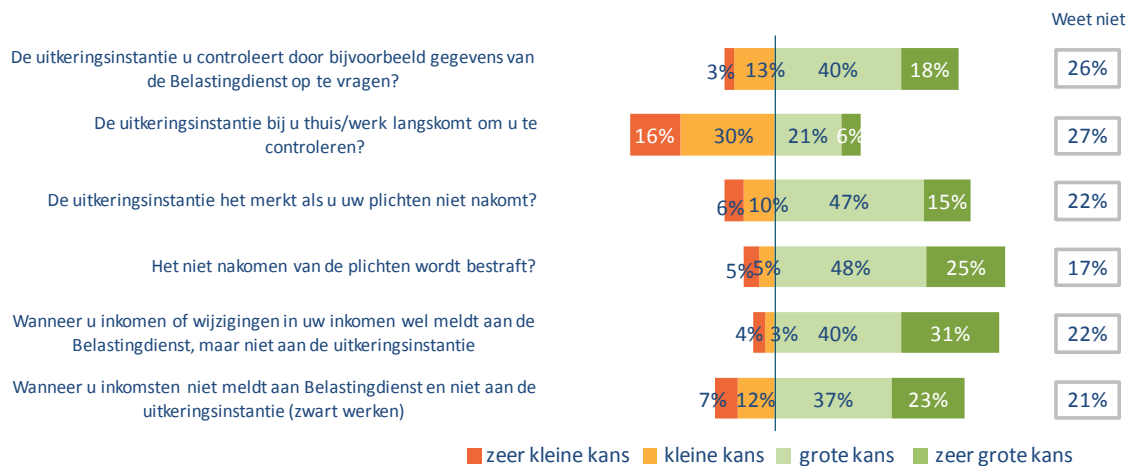
Deze bevindingen liggen in lijn met de bevindingen van 2011. Toen dacht ook 65 procent dat de kans (zeer) groot was dat UWV zou controleren door gegevens op te vragen; 71 procent dacht dat de kans (zeer) groot was dat UWV het zou merken als plichten niet nagekomen werden; en 65 procent achtte de kans (zeer) groot dat overtredingen bestraft zouden worden.

Wel zien we een verschil als het gaat om de thuiscontroles. In 2011 dacht 42 procent dat de kans (zeer) groot was dat UWV thuis zou komen om te controleren, nu is dat 28 procent. Hoewel we gezien de andere vraagstelling en onderzoeksopzet voorzichtig moeten zijn met conclusies, lijkt het erop dat anno 2012 minder WIA-gerechtigden verwachten dat UWV bij hen thuis (of op de eventuele werkplek) kan komen controleren.

4.3.3 Gepercipieerde pakkans Wajong

Zes op de tien Wajong-gerechtigden denkt dat de kans (zeer) groot is dat UWV het merkt als zij hun plichten niet nakomen. En als iemand betrapt wordt op het niet nakomen van zijn/haar plichten, dan denkt zo'n driekwart dat hij/zij hiervoor ook bestraft wordt.

Wajong Pakkans - Hoe groot schat u de kans dat... / de uitkeringsinstantie het merkt wanneer....

Basis: alle Wajong-gerechtigden (n=494)

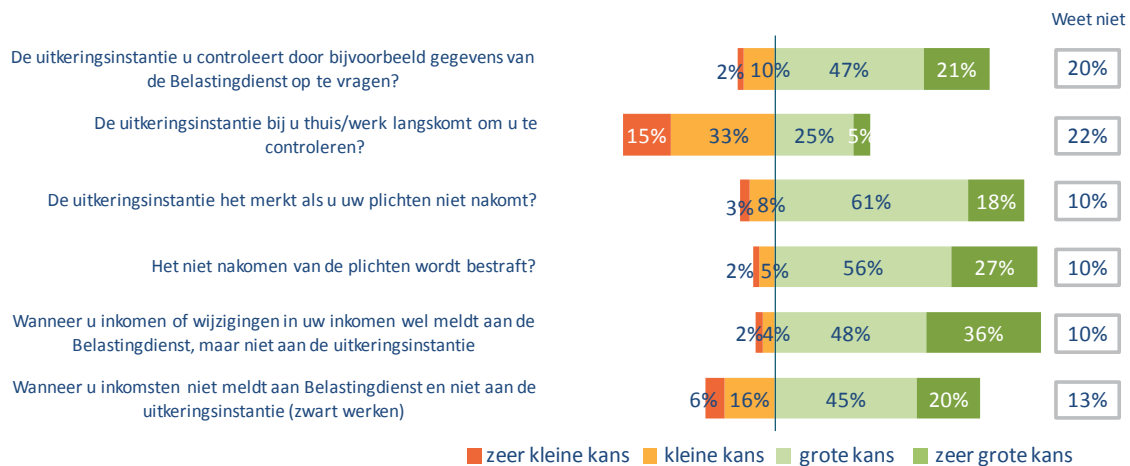
De gegevens liggen in lijn met 2011. Toen achtte 58 procent de kans (zeer) groot dat UWV zou controleren door gegevens op te vragen; 29 procent dacht dat de kans (zeer) groot was dat UWV thuis zou komen controleren; 64 procent achtte de kans (zeer) groot dat UWV overtredingen zou merken en 70 procent dacht dat de kans (zeer) groot was dat overtredingen ook daadwerkelijk werden bestraft.

4.3.4 Gepercipieerde pakkans WW

Van alle wetten zijn de WW-gerechtigden het meest overtuigd dat UWV het merkt als zij hun verplichtingen niet nakomen: 78 procent acht de kans (zeer) groot dat men in dat geval door de mand valt; 84 procent denkt dat men niet weggkomt met witte fraude en 64 procent denkt dat de kans groot is dat ook zwart werken opgemerkt wordt.

Ook zijn WW-gerechtigden er het meest van overtuigd dat er straf volgt na overtredingen. Liefst 83 procent denkt dat de kans (zeer) groot is dat wanneer zij hun verplichtingen niet nakomen dit bestraft wordt.

WW Pakkans - Hoe groot schat u de kans dat... / de uitkeringsinstantie het merkt wanneer....

Basis: alle WW-gerechtigden (n=484)

De perceptie op een thuiscontrole ligt in lijn met 2011, toen achtte 31 procent de kans daarop (zeer) groot. De perceptie van controle en pakkans lijkt echter wat te zijn toegenomen als we kijken naar de andere stellingen die ook in 2011 zijn uitgevraagd. In 2011 dacht 60 procent dat de kans (zeer) groot was dat UWV gegevens ter controle zou opvragen, nu is dat 68 procent. In 2011 achtte 63 procent de kans (zeer) groot dat UWV zou merken als zij hun plichten niet zouden nakomen, nu is dat liefst 78 procent. In 2011 ten slotte dacht 73 procent dat de kans (zeer) groot was dat overtredingen zouden worden bestraft, nu is dat 83 procent. Let wel: net als bij WAO, kunnen we helaas niet met zekerheid zeggen of het hier een werkelijke trend betreft of dat deze verschillen veroorzaakt worden door een andere vraagstelling, waarbij het niet meer mogelijk is om 'neutraal' te antwoorden.

4.4 Pakkans WWB

In deze paragraaf bespreken we de gepercipieerde pak- en straffkans als het gaat om de WWB.

Van alle onderzochte wetten wordt door bijstandsgerechtigden een thuisbezoek ter controle het meest reëel geacht. Bijna de helft acht de kans (zeer) groot dat hun gemeente bij hen thuis komt om een controle uit te voeren. Een controle op afstand, bijvoorbeeld via de Belastingdienst, wordt door 65 procent waarschijnlijk geacht.

Zeven op de tien bijstandsgerechtigden denken dat de kans (zeer) groot is dat hun gemeente het merkt als zij niet voldoen aan hun verplichtingen; acht op de tien zijn ervan overtuigd dat overtredingen ook daadwerkelijk worden bestraft.

WWB Pakkans - Hoe groot schat u de kans dat... / de uitkeringsinstantie het merkt wanneer....

Basis: alle WWB-gerechtigden (n=554)

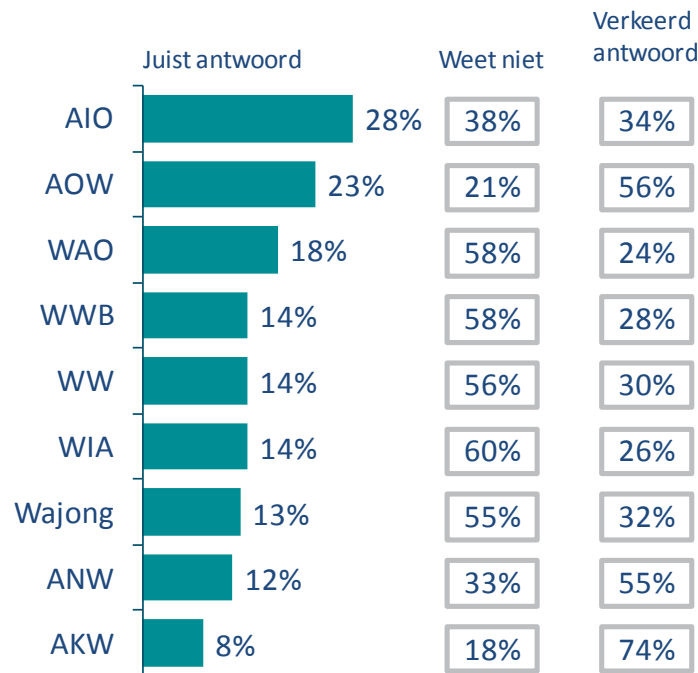
4.5 Hoogte boete

Sinds 1 januari 2013 is de boete als gevolg van het overtreden van de uitkeringregels fors verhoogd, van circa 10 procent naar 100 procent van het te veel ontvangen bedrag. We vroegen de uitkeringgerechtigden wat volgens hen de boete was, waarbij ze de keuze hadden tussen geen boete, een boete van 10 procent, een boete van 50 procent, een boete van 100 procent en het antwoord 'weet niet'.

Er is nog veel onbekendheid als het gaat om de boete. Slechts een kleine minderheid wist het juiste antwoord te geven. Bij de WIA kruist zelfs 60 procent het antwoord 'weet niet' aan.

In de volgende figuur staat weergegeven hoeveel procent het juiste antwoord koos.

Kennis hoogte boete: percentage dat het juiste antwoord geeft – terugbetaling plus 100% van het te veel ontvangen bedrag

Grofweg weet zo'n 15 procent het juiste antwoord te noemen. De AIO-gerechtigden blijken het beste op de hoogte, bijna drie op de tien weten dat ze 100 procent terug moeten betalen. Zij worden gevolgd door de AOW-gerechtigden, hiervan weet bijna een kwart het juiste bedrag te noemen. Dat deze twee bovenaan staan is niet vreemd, de SVB heeft de AIO- en AOW-gerechtigden een brief gestuurd met daarin informatie over de nieuwe boeteregeling.

UWV heeft eind 2012 geen specifieke communicatieactiviteiten ondernomen als het gaat om de boeteregeling. Wel is er in de overheidsbrede campagne "weet hoe het zit" in 2012 onder uitkeringsgerechtigden specifiek aandacht besteedt aan het werken met een uitkering. Ook is er in deze campagne in den brede aandacht gegeven aan de

nieuwe fraudewet en de mogelijke consequenties bij het niet naleven van de verplichtingen. Wat betreft de WWB verschilt de communicatie verder per gemeente. Veel gemeenten hebben de wijziging gecommuniceerd in de (lokale) media.

De ANW staat onderaan het lijstje als het gaat om bekendheid met de boeteregeling. Dit is opvallend, want ook de ANW is actief geïnformeerd door de SVB. Echter, de datacollectie heeft plaatsgevonden vóór dat de mailing verstuurd was. Waarschijnlijk is

de kennis van de aangescherpte regelgeving onder de ANW-gerechtigden inmiddels vergelijkbaar met de kennis onder de AIO- en AOW-gerechtigden.

De AKW staat onderaan als het gaat om kennis over de boete van overtreding. Slechts acht procent noemt het juiste bedrag. Dat de bekendheid zo laag is, komt enerzijds doordat de AKW niet integraal geïnformeerd is over de wijziging. De SVB heeft uitsluitend naar de zogenaamde risicogroepen (circa 10 procent van de AKW-gerechtigden) een brief gestuurd. Anderzijds is de wijziging voor AKW-gerechtigden wellicht minder relevant, omdat de meeste van hen slechts één plicht hebben. En deze plicht betreft een situatie die niet vaak zal veranderen, namelijk doorgeven als het kind het huis verlaat.

N.B. Bij de UWV-wetten en de WWB antwoordt men vaker 'weet niet' dan bij de SVB-wetten. Dit is echter het gevolg van een methode-effect. Bij telefonisch onderzoek motiveert de interviewer de respondenten om toch een antwoord te geven, ook al weten ze het niet zeker. Deze stimulans ontbreekt bij schriftelijk onderzoek.

Bijlage 1: Houding en situatie

In deze bijlage bespreken we per wet enkele achtergronden als het gaat over kennis van de verplichtingen en pakkans. We gaan onder meer in op de houding van mensen ten aanzien van fraude en hun inkomenssituatie.

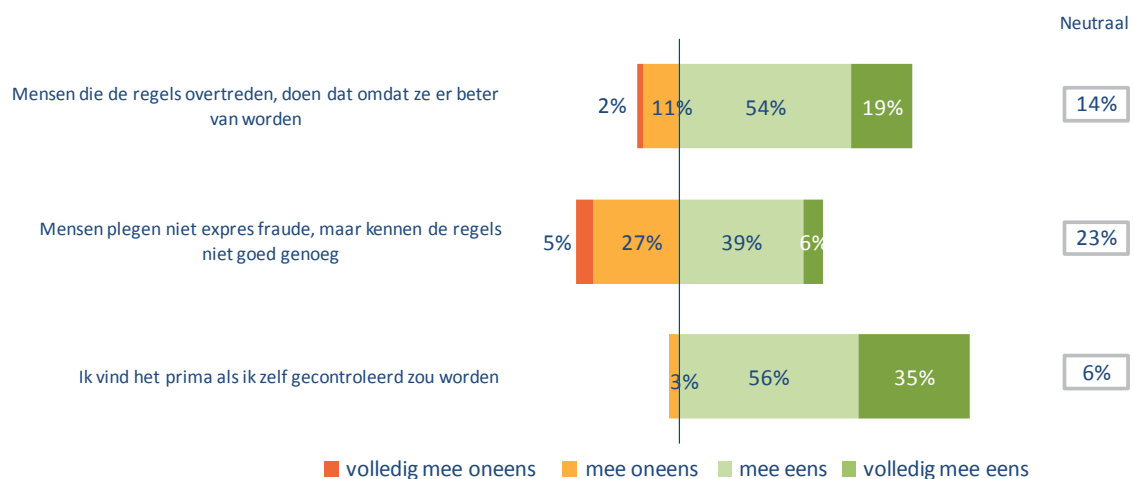
SVB-wetten

In deze paragraaf bespreken we de SVB-wetten: de AOW, AKW, ANW en AIO.

AOW Houding en situatie

Verreweg het meeste van alle wetten zijn AOW-gerechtigden ervan overtuigd dat mensen de regels overtreden om er zelf beter van te worden. Met name de gehuwden zonder toeslag zijn deze mening toegedaan: 77 procent van hen is het eens met de stelling. Overigens zien we dat dit niet persé op gespannen voet staat met de overtuiging dat mensen de regels uit onwetendheid overtreden: 45 procent van de AOW-ers denkt dat mensen niet (altijd) expres fraude plegen. AOW-gerechtigden hebben er geen problemen mee als ze zelf gecontroleerd zouden worden.

AOW Houding ten aanzien van fraude

Basis: alle AOW-gerechtigden (n=452)

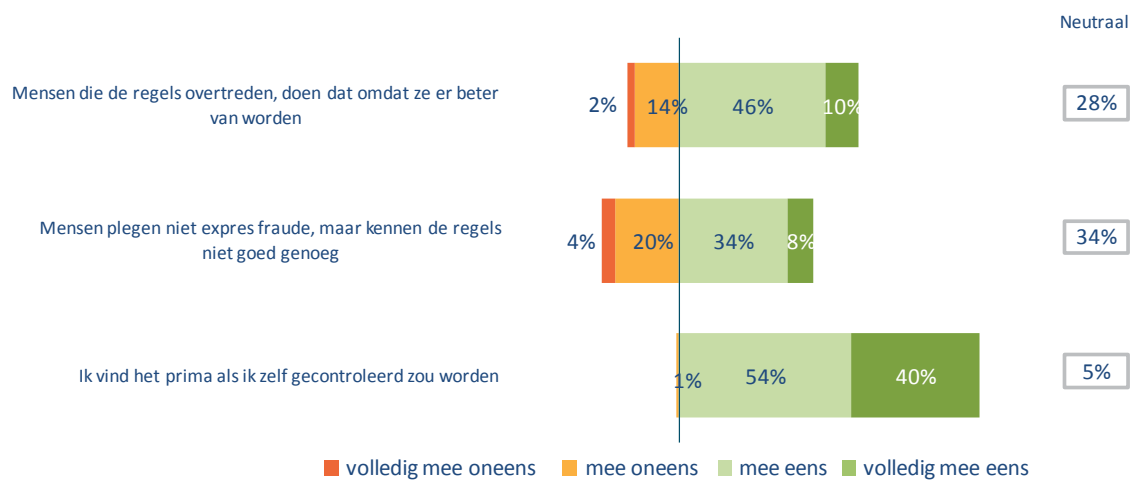
In vergelijking met de andere wetten zijn AOW-gerechtigden welgesteld: slechts 16 procent geeft aan moeilijk rond te kunnen komen van hun inkomen. Vier op de tien zeggen goed rond te kunnen komen. De overigen komen redelijk rond van hun

inkomen. Gehuwde AOW-gerechtigden zeggen vaker goed uit te komen met hun inkomen dan ongehuwde AOW-gerechtigden.

AKW Houding en situatie

Net als de AOW-gerechtigden, hebben de kinderbijslagontvangers er geen problemen mee als ze zelf gecontroleerd zouden worden. Zij zijn echter wel in mindere mate van mening dat mensen fraude plegen om er beter van te worden, met name de AKW-gerechtigden met kinderen van 16 jaar of ouder zijn wat dit betreft wat milder. Van hen denkt 53 procent dat mensen niet expres fraude plegen, maar dat zij de regels niet kennen.

AKW Houding ten aanzien van fraude

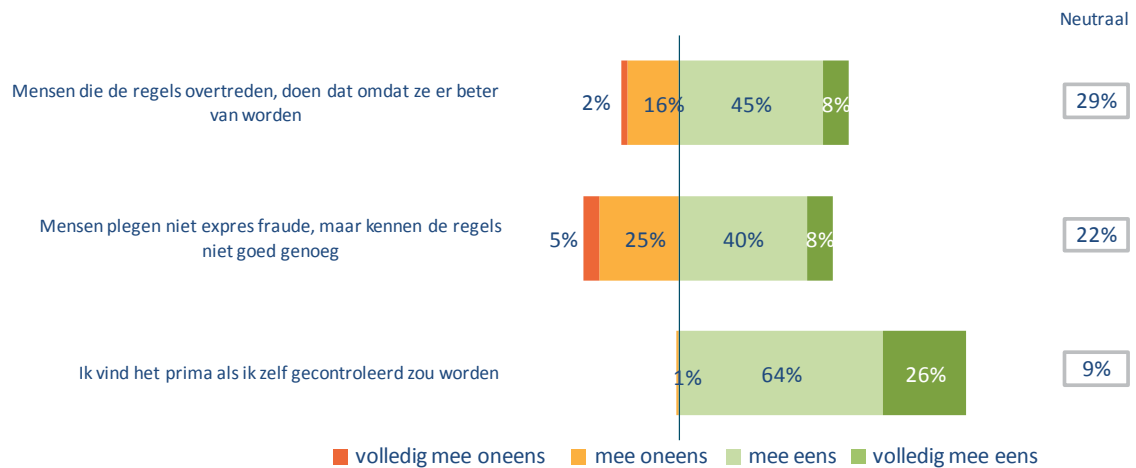
Basis: alle AKW-gerechtigden (n=400)

Van alle wetten zijn AKW-gerechtigden het meest te spreken over hun inkomen: liefst 51 procent zegt goed rond te kunnen komen van hun inkomen. Een groep van 14 procent vindt het moeilijk om rond te komen, de overigen komen redelijk rond.

ANW Houding en situatie

Ook ANW-gerechtigden hebben er geen problemen mee als ze gecontroleerd zouden worden. De helft is het eens met de stelling dat mensen niet expres fraude plegen, maar dit doen omdat ze de regels niet goed genoeg kennen.

ANW Houding ten aanzien van fraude

Basis: alle ANW-gerechtigden (n=201)

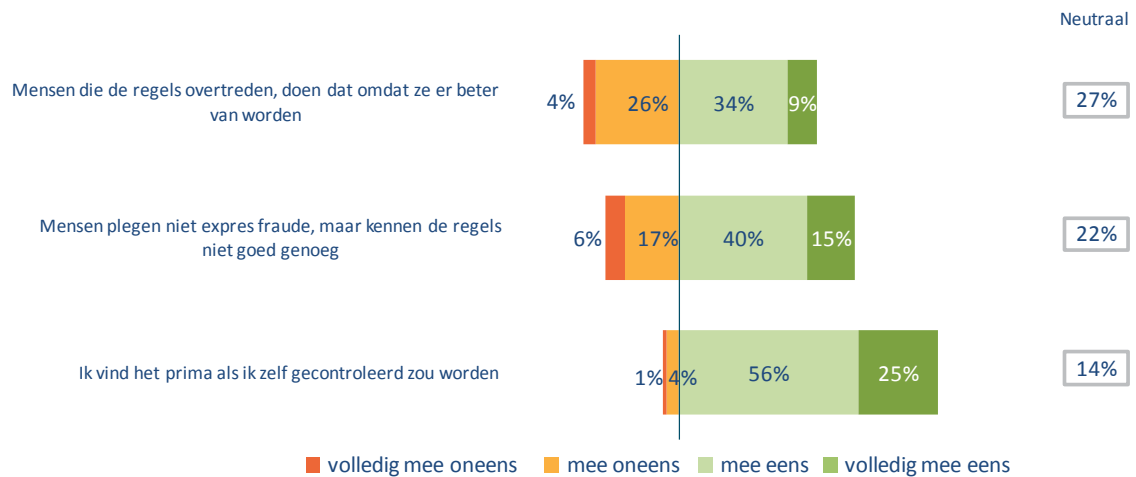
Een kwart van de ANW-gerechtigden zegt goed rond te kunnen komen van het inkomen, eenzelfde aantal zegt echter maar moeilijk rond te kunnen komen. De meeste ANW-gerechtigden komen redelijk rond van hun inkomen.

AIO Houding en situatie

In vergelijking met de andere SVB-wetten, vinden AIO-gerechtigden het minder vaak plezierig om zelf gecontroleerd te worden: acht op de tien hebben er geen problemen mee, tegenover negen op de tien bij de andere SVB-wetten.

Het meest van alle wetten geloven AIO-gerechtigden in de onschuld van (sommige) fraudeurs. Liefst 55 procent is het eens met de stelling dat mensen niet altijd expres fraude plegen, maar dat ze dit doen omdat ze de regels niet kennen.

AIO Houding ten aanzien van fraude

Basis: alle AIO-gerechtigden (n=242)

AIO-gerechtigden vinden het lastig om rond te komen van hun inkomen. Liefst 59 procent zegt dat dit moeilijk gaat. Een kleine groep van 7 procent zegt goed rond te kunnen komen, 34 procent zegt redelijk rond te kunnen komen.

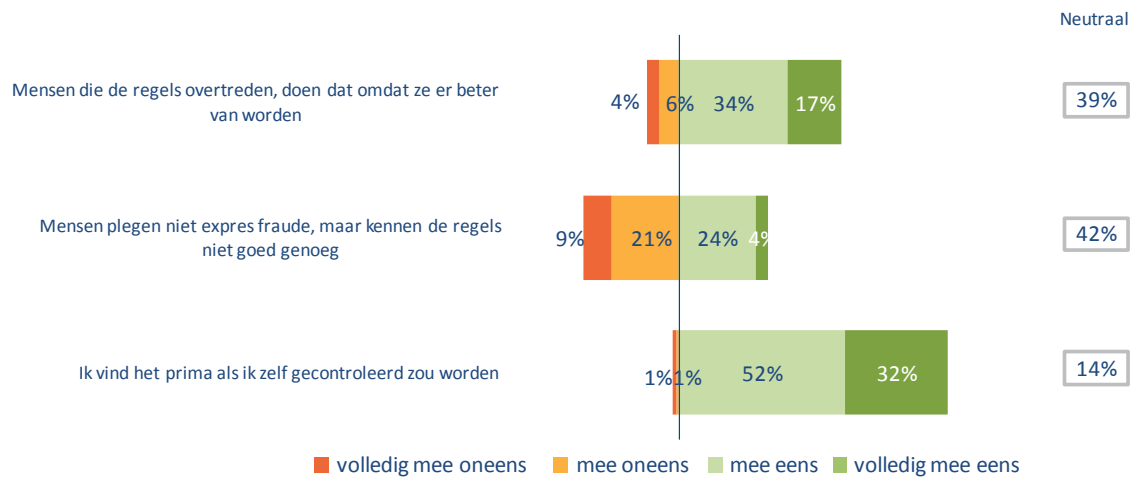
UWV-wetten

In deze paragraaf bespreken we de UWV-wetten: de WAO, WIA, Wajong en WW.

WAO Houding en situatie

De meeste WAO-gerechtigden, 83 procent, vinden het prima als zij zelf gecontroleerd worden. Drie op de tien zijn van mening dat mensen niet expres fraude plegen, maar dit doen omdat zij de regels niet kennen.

WAO Houding ten aanzien van fraude

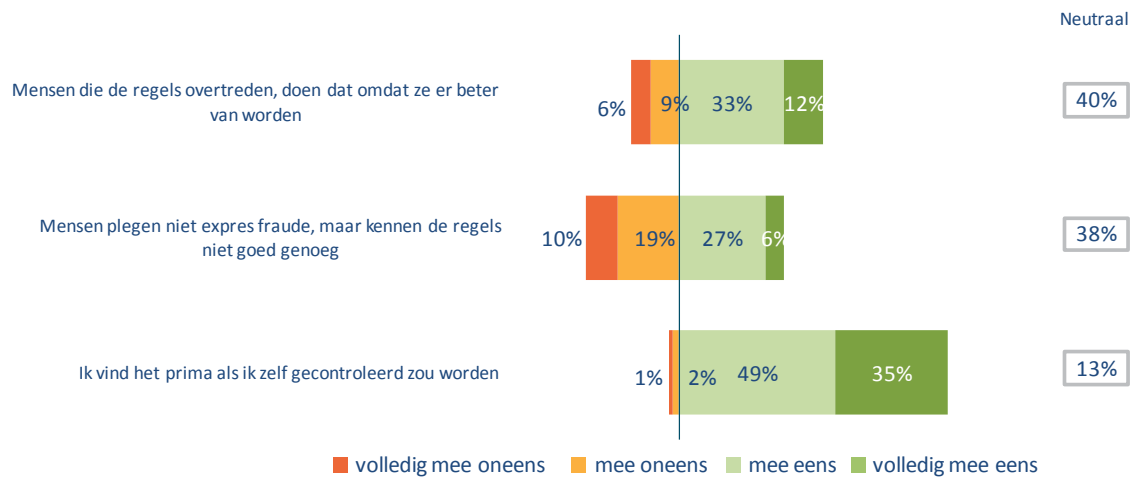
Basis: alle WAO-gerechtigden (n=513)

Het merendeel van de WAO-gerechtigden, 56 procent, kan redelijk rondkomen van hun inkomen. 28 Procent zegt het moeilijk te vinden om rond te komen. 15 Procent is meer tevreden: zij zeggen juist goed rond te kunnen komen.

WIA Houding en situatie

Bij de WIA zien we een gelijke trend als bij de WAO: de meeste WIA-gerechtigden (84 procent) hebben er zelf geen problemen mee als ze gecontroleerd worden. Een derde denkt dat mensen niet expres fraude plegen.

WIA Houding ten aanzien van fraude

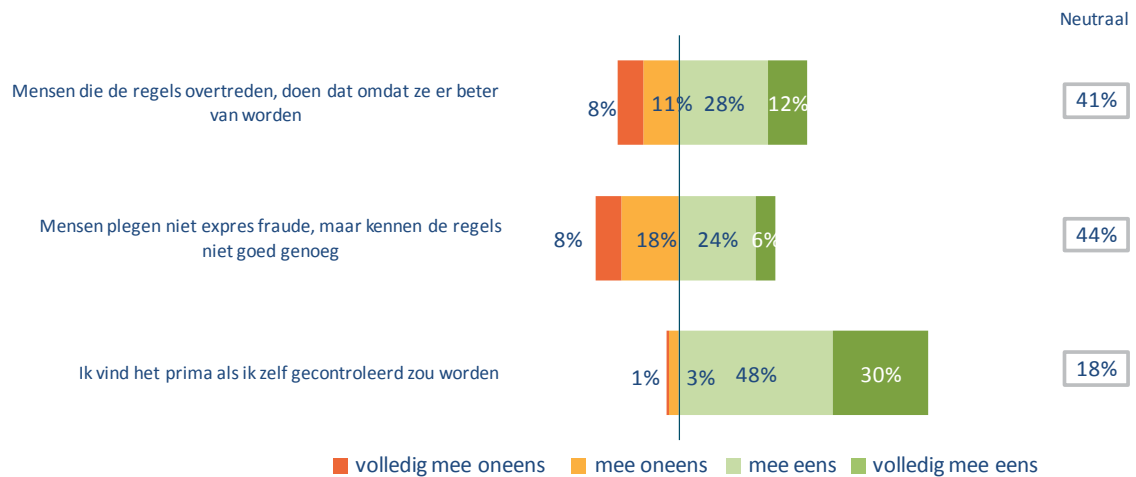
Basis: alle WIA-gerechtigden (n=451)

Een kleine 10 procent zegt goed rond te kunnen komen van hun inkomen. De meesten (49 procent) komen redelijk rond of vinden het maar moeilijk om rond te komen (40 procent).

Wajong Houding en situatie

Ook bij de Wajong-gerechtigden zien we een soortgelijk resultaat: zo'n acht op de tien vinden het prima om zelf gecontroleerd te worden, drie op de tien denken dat mensen niet altijd expres fraude plegen, maar dit per ongeluk doen omdat ze de regels niet kennen.

Wajong Houding ten aanzien van fraude

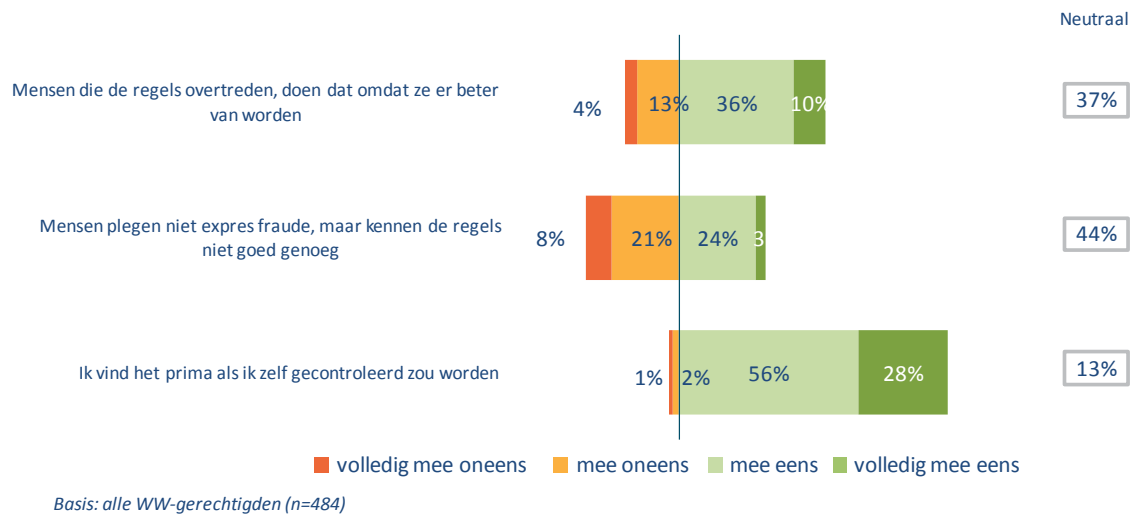
Basis: alle Wajong-gerechtigden (n=494)

Iets meer dan de helft kan redelijk rondkomen van het inkomen. Drie op de tien komen maar moeilijk rond, tegenover 16 procent dat juist goed rondkomt van het inkomen.

WW Houding en situatie

Bijna de helft van de WW-gerechtigden (46 procent) denkt dat mensen de regels overtreden om er zelf beter van te worden. Iets meer dan een kwart (27 procent) denkt echter dat mensen het niet altijd expres doen, maar dat het komt omdat ze de regels niet goed kennen. WW-gerechtigden hebben er zelf geen problemen mee als ze gecontroleerd zouden worden.

WW Houding ten aanzien van fraude

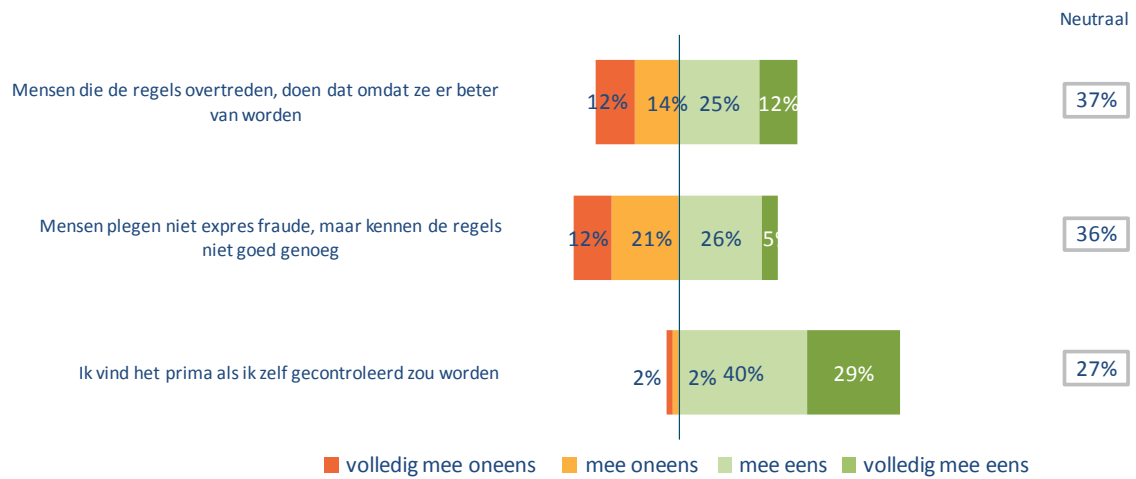
De helft van de WW-gerechtigden kan redelijk rondkomen van het inkomen, 15 procent komt zelfs goed rond. Een derde van de WW-gerechtigden komt maar moeilijk rond van hun inkomen.

WWB Houding en situatie

In deze paragraaf gaan we in op de houding en inkomenssituatie van bijstandsgerechtigden.

Bijstandsgerechtigden onderscheiden zich van de andere wetten in dat ze zich minder graag laten controleren. ‘Slechts’ 69 procent zegt dit prima te vinden, bij de andere wetten ligt dit rond de 80-90 procent. Drie op de tien bijstandsgerechtigden denken dat mensen niet altijd expres fraude plegen, maar dat dit het gevolg is van onbekendheid met de regels. De gehuwde bijstandsgerechtigden zijn vaker deze mening toegedaan dan de ongehuwde bijstandsgerechtigden: 40 procent van de gehuwde bijstandsgerechtigden denkt dat mensen het niet expres doen, tegenover 29 procent van de ongehuwde bijstandsgerechtigden.

WWB Houding ten aanzien van fraude

Basis: alle WWB-gerechtigden (n=554)

Van alle wetten zeggen bijstandsgerechtigden het vaakst maar moeilijk rond te kunnen komen: 64 procent kan moeilijk rondkomen van het inkomen. Een derde zegt redelijk te kunnen rondkomen en twee procent komt zelfs goed rond van het inkomen.

Bijlage 2: responsverantwoording

Alle respondenten die meer dan 75 procent van de vragenlijst hebben ingevuld, zijn meegenomen in de analyse. In het volgende overzicht ziet u per wet en quotagroep, het responsverloop voor het telefonisch onderzoek.

	AOW			AKW		ANW	AIO	
	Ongehuwd	Gehuwd & toeslag	Gehuwd	<16	>= 16		Ongehuwd	Gehuwd
Aantal adressen	750	750	750	999	999	998	1975	1964
Aantal telefoonnummers bekend bij SVB	247	568	260	893	802	527	991	813
Aantal telefoonnummers na verrijking	619	695	617	942	923	760	1375	1213
Niet bereikt								
Niet beschikbaar binnen periode	39	31	47	29	20	35	47	36
Niet bereikt (antwoordapparaat, geen gehoor)	163	236	141	272	75	251	238	170
Verkeerd nummer/afgesloten nummer	68	43	41	226	300	96	320	271
Taalbarrière	7	12	7	2	6	17	343	468
Bereikt								
Niet bereid om deel te nemen (weigeraars)	188	217	227	209	309	157	256	183
Gestart, maar niet afgemaakt	4	5	3	4	13	3	6	8
Deelgenomen	150	151	151	200	200	201	165	77
Respons % onder bereikte mensen	44%	40%	40%	48%	38%	56%	39%	29%
Aantal keer gebeld voor één volledig interview	7	6	6	9	10	6	18	32
Gemiddelde lengte vragenlijst (minuten)	11	10	10	8	8	10	15	15

Let wel: als het gaat om de AIO is de bruto respons laag. Van lang niet iedereen was een telefoonnummer bekend en een grote groep viel af doordat zij de Nederlandse taal niet voldoende beheersten. Het is waarschijnlijk dat de responsgroep qua achtergrond afwijkt van de non-respons groep. Bij de interpretatie van de resultaten dient dit in het achterhoofd gehouden te worden. In de apart gerapporteerde validatiestudie kunt u meer lezen over de representativiteit van het onderzoek.

De mensen die per brief zijn uitgenodigd, hadden tot 13 december de tijd om de vragenlijst in te vullen. Echter, ook na die tijd hebben we nog vragenlijsten teruggekregen. We hebben de teruggekomen vragenlijsten t/m 21 december verwerkt. Na die tijd hebben nog 92 respondenten de vragenlijst teruggestuurd - die zijn niet meer verwerkt.

Naast de 92 respondenten die te laat waren, hebben we nog 33 vragenlijsten teruggekregen die niet waren ingevuld. Veelal werden deze vragenlijsten begeleid met commentaar waarin stond dat de persoon in kwestie niet in staat was de vragenlijst in te vullen, dat men niet wenste deel te nemen of dat men niet binnen de doelgroep viel. Sommige vragenlijsten werden begeleid met een uitgebreide brief waarin de persoon zijn/haar situatie beschreef (al dan niet in de vorm van een klacht).

Ten slotte hebben we nog 10 vragenlijsten teruggekregen die wel ingevuld waren, maar onbruikbaar waren gemaakt omdat de respondent de streepjescode er af geknipt had.

Het overzicht hierna laat de respons zien op het schriftelijk/online onderzoek:

Wet	Brieven verstuurd	Valt niet in de doelgroep*	Meer dan vijf vragen onbeantwoord	Online ingevuld	Bruikbare vragenlijsten (n=)	Respons %
WAO	1200	4	8	63	513	43
WIA	1350	6	4	54	451	33
Wajong	1650	3	15	49	494	30
WW	1200	4	2	92	484	40
WWB**	2000	46	22	38	554	28

*Naar eigen zeggen – het betreft hier mensen die de vragenlijst wel hebben teruggestuurd, maar bij de eerste vraag geantwoord hebben de betreffende uitkering niet te ontvangen.

**Het steekproefbestand op basis van de afslagen van de gemeentelijke administraties bestond uit 4.000 adressen: 2.000 WWB'ers en 2.000 adressen van een representatieve steekproef Nederlanders. Tot welke van deze twee groepen iemand behoort, was ons niet bekend. In totaal hebben wij dus 4.000 brieven verstuurd, waarvan grofweg de helft naar niet-WWB'ers.

Bijlage 3: Uitgevraagde verplichtingen per wet

	AOW geen toeslag	AOW toeslag	AKW < 16	AKW > 16	ANW	AIO	WAO	WIA	Wajong	WW	WWB
Het melden van aanvang of einde van een gezamenlijke huishouding (samenwonen of samenleven)	X	X			X	X					X
Het melden van uw inkomen of wijzigingen in uw inkomen					X	X	X	X	X	X	X
Het melden van wijzigingen in het aantal uur dat u werkzaam bent of vrijwilligerswerk doet										X	
Het opgeven van de verhuizing van uw kind als deze het ouderlijk huis verlaat			X	X							
Het melden dat uw kind zijn of haar opleiding heeft beëindigd of naar een andere opleiding of school gaat				X							
Het melden van inkomen of wijzigingen in het inkomen van een kind				X							
Het melden van vermogen, zoals spaargeld of eigen woning, of wijzigingen van het vermogen van uzelf						X					X
Het melden van vermogen in het buitenland, zoals een woning of grondbezit in het buitenland						X					X
De plicht om te solliciteren								X		X	
De plicht om te verschijnen tijdens afspraken met de uitkeringsinstantie							X	X	X	X	
Het melden wanneer uw gezondheid verbeterd is							X	X	X		
Het melden wanneer u verhuist naar een andere gemeente											X
Het melden van het inkomen of wijzigingen van het inkomen van uw partner		X				X					X
Het melden van vermogen, zoals spaargeld of eigen woning, of wijzigingen van het vermogen van uw partner						X					X